

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKONOMİK YETERSİZLİĞİ OLAN ANNELERİN ÇOCUK YETİŞTİRME
TUTUMLARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK,UMUT VE
İYİMSERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

PINAR ARSLAN

İzmir
2022

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EKONOMİK YETERSİZLİĞİ OLAN ANNELERİN ÇOCUK
YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK,
UMUT VE İYİMSERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN
İNCELENMESİ**

PINAR ARSLAN

DANIŞMAN
Prof. Aslı UZ BAŞ

İzmir

2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ekonomik Yetersizliği Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Psikolojik Sağlamlık, Umut Ve İyimserlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

26.04.2022

Pınar ARSLAN

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 23/05/2022

Tez Başlığı:

... Ekonomik Yetersizliği Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 93 sayfalık kısmına ilişkin, 05/04/2022 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 17'dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı

Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☒

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☐ EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☐	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Pınar ARSLAN

Öğrenci No : 2017950009

Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Programı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü : Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Pınar ARSLAN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Aslı UZ BAŞ

23/05/2022

23/05/2022

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans ders dönemim ve tez sürecim boyunca bir tez danışmanından daha fazlası olan, durduğum, bocaladığım her anımda elimden tutarak harekete geçiren her koşulda desteklemeyi ve cesaretlendirmeyi sürdüren, ilgisi, bilgisi, tecrübesi ve şefkatli yaklaşımı ile tez yazım sürecimde en büyük motivasyon kaynağım olan biricik tez danışmanım Aslı UZ BAŞ'a çok teşekkür ederim.

Tez yazım sürecim boyunca yolunda gitmeyen her basamak ve zorlukta bir telefon uzaklığında desteğini esirgemeyen, kaygılandığım her anda kaygımı doğru kullanabilmem adına yardımcı olan görüşleri ile tez yazım sürecime destek olan sevgili arkadaşım Mesude Seven GÜRÇEN'e; her zaman sarıp sarmalayan, kocaman sevgisi ve sonsuz saygısıyla büyüme sürecimde elimi hiç bırakmayıp cesaretlendiren Fatih TOK'a ve hayatımın en kolaylaştırıcı insanı, ailemin bana en büyük hediyesi olan ve pamuktan kalbiyle beni hep kucaklayan biricik kız kardeşim Kübra ARSLAN'a da kalpten teşekkür ederim. Ayrıca bir iş arkadaşından çok daha öte olan, iyilik, adalet ve dürüstlüğe olan inancımı her daim canlı tutmama vesile olan sevgili arkadaşlarım Mine CAN ve Öykü OKYAY'a da dostlukları ve süreçle ilgili tüm destekleri için teşekkürü borç bilirim.

Ve son olarak da en sevdiğim çekirdek ailenin babası canım abim Ufuk ARSLAN'a eşi Nurcan'a ve minik yeğenim Umut'a; varlıkları ile bana güç veren, sadece yüksek lisans sürecimde değil tüm hayatım boyunca aldığım her karar, çıktığım her yolda en büyük destekçilerim olan ve her daim bana güvenip şefkatle sarıp sarmalayan anne ve babam Satı ve Şahin ARSLAN'a çok çok çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.2. Cümlesi ve Alt Problemler.....	3
1.3.Sayıtlılar	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Çocuk yetiştirme tutumları.....	6
2.1.1. Demokratik Tutum	6
2.1.2. Otoriter Tutum	7
2.1.3. İzin Verici Tutum.....	8
2.1.4. Aşırı Koruyucu Tutum	8
2.2. Çocuk yetiştirme tutumları ile İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	9
2.3. Psikolojik Sağlamlık	10
2.3.1. Risk Faktörleri.....	11
2.3.2. Koruyucu Faktörler	12
2.4. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Çalışmalar	13
2.5. Umut.....	16
2.6. Umut ile İlgili Çalışmalar	18
2.7. İyimserlik	21
2.8. İyimserlik ile İlgili Çalışmalar	22
BÖLÜM III	27
YÖNTEM.....	27

3.1. Araştırma Modeli	27
3.2.Çalışma Grubu	28
3.3.Veritoplama Araçları	31
3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	34
3.4.1. Verilerin Toplanması	34
3.4.2. Verilerin Analizi.....	34
BÖLÜM 4	37
BULGULAR	37
4.1.Nicel Aşamaya İlişkin Bulgular	37
4.1.1. Analiz Öncesi Verilerin İncelenmesi ve Temel Sayıltılar.....	37
4.1.2. Korelasyon Değerlerine İlişkin Bulgular	39
4.1.3. Çoklu Bağlantı Problemi.....	40
4.2.Nitel Aşamaya İlişkin Bulgular.....	40
4.2.1. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Çocuk yetiştirme tutumlarına İlişkin Bulgular	43
4.2.2. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Psikolojik Sağlamlıklarına İlişkin Bulgular	48
4.2.3.Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Ebeveynlik ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	52
4.2.4. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Umutlarına Dair Bulgular	53
4.2.5. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin İyimserliklerine Dair Bulgular	55
BÖLÜM V	58
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	58
5.1. Sonuç ve Öneriler.....	61
5.1.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler	62
5.1.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	63
KAYNAKÇA	64

Ek 1. Öğrenci Özgeçmişi	75
Ek 2. Uygulama İzinleri	76
Ek3: Etik İzin	78
Ek 4:Ölçme Araçlarının Uygulanma İzinleri	79

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımları	29
Tablo 2. Nitel Görüşme Katılımcılarının Demografik Verileri	30
Tablo 3. Ölçek Puanlarının Normallik Değerleri	38
Tablo 4. Ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler	38
Tablo 5. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	39
Tablo 6. Tolerans Değeri ve VIF Değeri	40
Tablo 7. Çocuk Yetiştirme Tutumları, Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlik Değişkenlerine İlişkin İçerik Analizi Tablosu	41

ÖZET

EKONOMİK YETERSİZLİĞİ OLAN ANNELERİN ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK, UMUT VE İYİMSERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ

Bu tez çalışmasının amacı ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserlikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın örneklemini İzmir ili Bayraklı, Karşıyaka ve Çiğli ilçelerinde yaşayan Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Bayraklı Cahide Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi'nden çocukları için ekonomik yetersizlik ödeneği alan anneler oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yer alan annelerin ebeveynlik tutumlarını belirlemek amacıyla 'Ebeveyn Tutum Ölçeği(ETÖ)' (Karabulut Demir ve Şendil 2008), psikolojik sağlamlıklarına ilişkin verilerç 'Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği' (Friborg ve arkadaşlar, 2003), iyimserliğe ilişkin veriler 'Yaşam Yönelimi Testi' (Scheiver ve Carver, 1985), umuda ilişkin veriler 'Umut Ölçeği' (Snyder ve ark., 1991) ve kişisel bilgilere ilişkin veriler ise araştırmacı tarafından düzenlenen 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutu için ise veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak sağlanmıştır. Araştırmanın verilerinin analizinde Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ile örneklemin içinde yer alan annelerin çocuk yetiştirme tutumları, psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserlik düzeyleri arasındaki ilişkileri incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel aşamada amaçlı örnekleme yöntemiyle yarı yapılandırılmış görüşme tekniği aracılığıyla elde edilen nitel veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda psikolojik sağlamlık, iyimserlik ve umut değişkenlerinin ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutumun yordayıcıları olduğu bulunmuş, görüşme tekniğinden elde edilen Elde edilen bu bulgular alan yazındaki diğer araştırma sonuçları ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: çocuk yetiştirme tutumları, psikolojik sağlamlık, umut, iyimserlik

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILD REARING ATTITUDES AND RESILIENCE, HOPE AND OPTIMISM AMONG ECONOMICALLY DISADVANTAGED MOTHERS

The purposes of this study is to examine the relationship between the child-rearing attitudes of mothers with economic disadvantages and their psychological resilience, hope and optimism. The sample of the study consists of mothers living in Bayraklı, Karşıyaka and Çiğli districts of İzmir province, who receive economic inadequacy allowance for their children from Bayraklı Cahide Ahmet Dalyanoğlu Social Services. In order to determine the parenting attitudes of the mothers in the sample in the study, the 'Parental Attitude (Karabulut Demir and Şendil 2008), the data on their psychological stasis 'The Resilience Scale for Adults' (Friborg et al., 2003), the data on optimism 'Life Orientation Scale (Scheiver and Carver, 1985), data on hope were obtained using the 'Hope Scale' (Snyder et al., 1991), and data on personal information was obtained using the 'Personal Information Form' prepared by the researcher. For the qualitative dimension of the research, the data were obtained by using a semi-structured interview form. In the analysis of the data of the study, it was aimed to examine the relationships between the Pearson Product Moments Correlation and the parental attitudes, psychological resilience, hope and optimism levels of the mothers in the sample. At the qualitative stage, the qualitative data obtained through the semi-structured interview technique with the purposeful sampling method were evaluated with content analysis.

As a result of the research, it was found that the variables of resilience, optimism and hope were the predictors of the attitude adopted by the parents while raising their children, and these findings obtained from the interview technique were discussed in the light of other research results in the literature.

Key Words: child rearing attitudes, resilience, hope, optimism

BÖLÜM I

GİRİŞ

Aile; bir çocuğun sosyal anlamdaki ilk deneyimlerini edindiği ortam olup, doğumdan itibaren çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte kişiliğinin oluşmasında da önemli bir etkiye sahiptir. Bu sebeple çocuğa yöneltilen davranış ve tutumlar kişiliğinin oluşmasında oldukça önemlidir. Aile bireyleri ve çocuk arasındaki ilişkiler, çocuğun aile dışındaki bireylere, dış dünyaya ve tüm yaşama karşı benimsediği davranışların temelini oluşturur(Yavuzer, 2005:39). Bu bağlamda anne-babaların çocuklarına yönelttikleri sağlıklı tutum, çocuğun aile içinde verilen eğitimden gereğince yararlanabilmesi ile ilişkilidir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı benimsedikleri tutum ve davranışların sağlıklı olması her iki ebeveynin de fiziksel ve ruhsal sağlık durumu ve ebeveynler arası ilişkilerin niteliğiyle ilgilidir. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutum ve davranışları zaman zaman olumsuzluklar barındırabilir. Örneğin ebeveynlerin kendi çocukluk dönemi yaşantıları(ebeveyninin tutumu, aile yapısı, ebeveynler arası ilişkilerin niteliği, ebeveyn olma yaşları), büyüdüğü ailenin sosyoekonomik seviyesi gibi birçok nedenle kendi ebeveynlik tutumlarını da etkileyerek çocuklarına karşı olumsuz tutum geliştirmelerine neden olabilir (Çağdaş, 2012).

Çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi incelenmek istenen değişkenlerden ilki psikolojik sağlamlık kavramıdır. Psikolojik sağlamlık; 1970li yıllarda yapılan ilk araştırmalarda çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyen riskli koşullardan nasıl etkilendiklerini ve ne denli dayanıklılık sergilediklerini araştıran çalışmalarla ortaya çıkmış, pozitif psikolojinin önemli kavramlarından biridir (Luthar, Lyman ve Crossman, 2014). Bu kavram bireylerin olumsuz durumlar ve yaşantılarla başa çıkabilme becerisi ve uyum sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin psikolojik sağlamlığına temel olabilecek etmenlere ilişkin tartışmalar konuyla ilgili çalışmalar yürüten araştırmacılar tarafından sürdürülmekteyken mevcut çalışmalarda risk durumu ve koruyucu faktörlerin varlığı olmak üzere iki koşuldan söz edilmektedir. Bahsedilen risk durumu bireylerin hayatında olumsuz etkiler yaratan yoksulluk, şiddet , istismar ya da birey için önem teşkil eden yas ve kayıp durumları, doğal afetler olabilmektedir. Diğer koşul olan koruyucu faktörlerin varlığı ile de mizaç, zekâ, akademik başarı, içdenetim, sağlık gibi bireysel faktörler ve sağlıklı ebeveyn

varlığı, kurulmuş pozitif ilişkiler, akran desteği gibi çevresel faktörler kastedilmektedir (Kararırmak ve Çetinkaya, 2011).

Çalışmada çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi değerlendirilen diğer bir değişken ise umut kavramıdır. Türk Dil Kurumu(2021)'nin umut kelimesinin tanımına baktığımızda olması beklenen ya da olacağı düşünülen şey olarak tanımlandığını görmekteyiz. Psikolojide umut kavramı üzerine pek çok çalışması bulunan Snyder(2002)'in tanımlamasında ise umut; kişilerin kendi istekleri çerçevesinde belirledikleri hedeflere ulaşabilmek için yollar üretmesi, ürettikleri bu yollara ilişkin harekete geçmesi ve bu bakış açısını sürdürmesine kaynak olan düşünce türüdür. Diğer bir tanımda da benzer şekilde umut bireyin problemlerini çözmede güçlü olması, bireyin gelecekle ilgili hedeflerini gerçekleştirme konusunda kendine güvenmesidir (Konukbay, 2005).

Annelerin benimsediği çocuk yetiştirme tutumlarında onların iyimserlik düzeylerinin de etkili olabileceği düşünülmüş olup, iyimserlik kavramı da incelenmek istenmiştir. İyimserlik olumlu düşünme biçimi olarak ifade edilebilir (Akçamete ve Kargın,1998). İyimserlik; kişilerin karşılaştıkları zor durumlara ve engellenen yaşantılarının varlığına rağmen olumsuzlukların iyiye gideceğine dair kuvvetli beklenti içinde olmasıdır. Engellenmeler ve yaşamsal zorluklara rağmen iyimser tutum benimseyebilen bireylerin umutsuzluğa ya da depresyona karşı daha dayanıklı oldukları düşünülmektedir.

Harris ve Middleton (1994), iyimserliği tanımlarken iki farklı kavramdan bahsetmektedirler. Birincisi karşılaştırmalı iyimserlik, ikincisi gerçekçi olmayan iyimserliktir. Harris ve Middleton karşılaştırmalı iyimserlik kavramını bilişsel çarpıtmalarla açıklarlar; birey olumlu ve olumsuz durumlarla karşılaşma ihtimaline ilişkin çarpıtmalar geliştirir. Kişi kendisini diğer kişilerle kıyaslayarak olumlu yaşantılar yaşama ihtimalinin daha çok olduğunu görür. Gerçekçi olmayan iyimserlikte birey hayata pozitif bakma eğilimindedir. Birey olumsuz olayların ortaya çıkma ihtimalini, gerçekte ortaya çıkma ihtimalinden daha düşük görmek ister. Olumlu olayların ortaya çıkma ihtimalini de gerçekte ortaya çıkma ihtimalinden daha yüksek görmek ister (Akt. Türküm, 1999).

1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çocuk yetiştirme tutumu, ebeveynlerin çocuklarının sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılarken ve onlara rehberlik ederken ortaya koydukları yöntemlerin ve davranışların bütünüdür. (Darling ve Steinberg, 1993) Alan yazında çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin pek çok çalışma varken, bu çalışmalar genellikle ebeveynlerin sosyodemografik bilgileri, aile bireylerinin meslekleri ve eğitim seviyeleri, yaş ve cinsiyet durumları gibi pek çok tür değişkenin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkilerini araştırmıştır. Fakat annenin tek başına çocuk yetiştirdiği ve anneye bağlı değişkenlerin ön planda tutulduğu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu annelerin bazılarının ekonomik yetersizlik ve tek ebeveyn olma gibi olumsuz birçok faktörün varlığına karşın sağlıklı ebeveynlik tutumları benimseyebilmeleri ve sağlıklı biçimde çocuk yetiştirebiliyor olmaları onların içsel süreçlerinde birtakım olumlu yapılarla bağlı olabileceklerini düşündürmüştür. Bu bağlamda annelerin psikolojik sağlamlıklarının, umut düzeylerinin ve iyimserlik düzeylerinin ne derece etkili olduğunun incelenmesine gereksinim olduğu düşünülmüştür. Psikolojik dayanıklılık, yaşamdaki zorlukların, var olan durum değişikliklerinin ya da travmaların üstesinden gelmekte başarılı olmaları olarak tanımlanırken (Wagnild ve Young 1993); umut, kişilerin iyi olma durumlarını destekleyen, ruh sağlığını güçlendiren yaşantılar için kullanılan bir kavramdır (Snyder, 1995; akt. Tarhan ve Bacanlı 2015). Kişinin içsel süreçlerini ifade eden diğer bir kavram da bireyin yaşamında olumlu olaylar olacağına ilişkin genellenmiş beklentileri açıklayan iyimserliktir (Aydın ve Tezer, 1991). Diğer bir taraftan psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserlik kavramları üniversite öğrencileri, lise ve ilkokul öğrencileri örneklem gruplarıyla sıkça çalışılmış fakat yetişkin örneklem grupları ile sınırlı çalışmalar yapılmıştır.

Ayrıca amaçlanan sonuçlara ulaşılması durumunda ekonomik yetersizliklere rağmen bazı annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının sağlıklı olmasına katkıda bulunan faktörlere ilişkin bir farkındalık kazandırılacaktır. Bu durumda Ekonomik yetersizlikleri olan annelerin daha sağlıklı çocuklar yetiştirmelerini desteklemek amacıyla psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserlik düzeylerini arttırmaya yönelik çalışmalar tasarlanabilecektir.

1.2. Cümlesi ve Alt Problemler

Bu araştırmada “Ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile psikolojik sağlamlıkları, umut ve iyimserlikleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

Araştırma probleminin daha detaylı olarak ele alınması için belirlenen alt problemler şu şekildedir:

1. Çocuk yetiştirme tutumu annenin yaşına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
2. Çocuk yetiştirme tutumu sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
3. Annenin psikolojik sağlamlık düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Annenin umut düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Annenin iyimserlik yönelimi ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Ekonomik yetersizliği olan anneler çocuklarını yetiştirirken karşılaştıkları güçlüklerle nasıl başa çıkmaktadır?
7. Annelerin olumsuz durumlarla baş etmek konusundaki yaklaşımı, çocuklarına yönelik davranışlarını nasıl etkilemektedir?
8. Annelerin geleceğe yönelik amaçları çocuklarına yönelik davranışlarını nasıl etkilemektedir?
9. Annelerin iyimserlik algısı çocuklarına yönelik davranışlarını nasıl etkilemektedir?

1.3.Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan annelerin ölçek maddelerini içtenlikle yanıtlayacakları varsayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2018-2019 yıllarında Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Bayraklı Cahide Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi hizmet sınırlarında yer alan Bayraklı, Karşıyaka ve Çiğli ilçelerinde yaşayan ve ekonomik yetersizlik dolayısıyla Sosyal ve Ekonomik Destek ödeneği alan anneler ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan çocuk yetiştirme tutumu “Ebeveyn Tutum Ölçeği”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olan psikolojik sağlamlık “Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”, umut “Sürekli Umut Ölçeği” ve iyimserlik “Yaşam Yönelimi Testi”nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.5. Tanımlar

Psikolojik Sağlamlık: Bireylerin yaşamlarında yaşanması muhtemel deprem, savaş, ayrılık, boşanma, ölüm, şiddet gibi önemli olayların önemli zorlukların ardından kişinin kendini toparlaması ve baş edebilmesi durumudur (Weiten, Hammer ve Dunn, 2016).

Umut: Kişilerin hür iradesiyle seçim yaptığı ve bunun için çaba sarf etmeye değer bulduğu bir hedefinin olması ve bu hedef uğruna mücadele vermesi durumudur (Frankl, 2000).

İyimserlik: İyimserlik, kişilerin gelecekte olacak şeylerin iyi olacağını düşünmesi ve geleceğe dair güven duydukları bakış açısıdır (Gillham ve Reivich, 2004)

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde alanyazın desteği ile çocuk yetiştirme tutumları, psikolojik dayanıklılık, umut ve iyimserlik ile ilgili yapılan araştırmaların bilgisi yer almaktadır.

2.1. Çocuk Yetiştirme Tutumları

Anne baba, çocuk yetiştirme tutumu en genel tanımıyla ebeveynlerin çocuğa yönelttikleri tutum ve davranışların tamamı olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynler çocuklarının gelecekte sahip olacakları davranışlar, benimseyecekleri ahlaki değerler ve edinecekleri bilgilere ilişkin amaçlar belirleyerek amaçları doğrultusunda pek çok yöntem denemektedirler. Kendi amaçları doğrultusunda çocuklara gaye ve değerlerini destekleyen ilişkiler kurmaları ve eğitim almaları yönünde teşvikte bulunarak çocuklarını kendi inanç ve beklentileri çerçevesinde yetiştirmeye çalışırlar. Her ebeveynin inanç ve beklentileri farklılaştığı gibi çocuklarına yönelik tutum ve davranışları da benzer şekilde farklıdır (Mussen, 1984; akt Yaman 2018). Sadece ebeveynin inanç ve beklentileriyle de sınırlı kalmayıp, ebeveynin sosyoekonomik seviyesine, ebeveynin eğitim düzeyine, yaş ve cinsiyetine, ebeveyn olma yaşına ve sahip oldukları çocukların sayısına göre bile farklılaştığı bulunmuştur (Sak ve diğerleri, 2015)

Alanyazında çocuk yetiştirme tutumlarına dair pek çok araştırma ve modelleme bulunmakta olup bu çalışmada da ele alınan çocuk yetiştirme tutumlarının temeli Maccoby ve Martin (1983)'in modellemesinden yola çıkılmıştır. Bu modellemede anne-baba tutumunun çocuğa karşı talepkarlıkları ve duyarlılıklarının temelinde demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu olmak üzere 4 alt boyut bulunmaktadır.

2.1.1. Demokratik Tutum

Çocuk yetiştirme tutumlarından biri olan demokratik tutum, çocuğun gelişim özelliklerini ön planda tutan, çocuğa yaş ve gelişim dönemine uygun nitelikte katı olmayan kurallar koyan ve her koşulda sevgisini aktarabilen çocuk yetiştirme tutumudur. (Kulaksızoğlu, 1998). Demokratik tutum benimseyen ailelerde ebeveynler, çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duymayı temel alarak çocuğa söz ve seçme hakkı verirken çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygun sorumluluklar da verir. Çocuk- ebeveyn arası güven temelli olan bu

tutumunda bir taraftan çocuğun bağımsızlık durumu desteklenirken diğer taraftan kararında denetim uygulanabilir (Sağır, 2016). Demokratik tutum benimseyen aileler çocuklarının isteklerini dinleyerek ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur ve istek ve ihtiyaçlarına duyarlı yanıtlar verirler (Latouf, 2008; Akt Yaman 2018).

Demokratik çocuk yetiştirme tutumunda ebeveynler çocuklarına karşı güven verici, kararlı ve tutarlı davranışlar sergilerken çocukların sorumluluk bilinci edinmesi için belirlenen sınırlar çerçevesinde bağımsız hareket edebilmeleri ve kendi kararlarını alabilecekleri alan sunarak destekleyici davranırlar(Özdemir vd., 2012). Çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarında benimsedikleri disiplin yöntemi sözel ya da fiziksel şiddet olmayıp, disiplin açısından benimsedikleri yaklaşım çocuğun kişiliğine değil, hareketine yönelik tepkidir. Bu bağlamda bir ebeveyn olarak tutarlı davranışlar benimseyerek agresif tutumlardan uzak duruş sergilerler (Yılmaz, 2007).

Demokratik tutum benimseyen ailelerde yetişen çocuk ve ergenlerin gelişimsel olarak daha pozitif olmaları, akademik anlamda başarılı olmaları çok olasıdır (Karaduman, 2012). Bu bağlamda demokratik çocuk yetiştirme tutumunda yetişmiş çocukların bağımsız, fikirlerini özgürce ifade edebilen, kendine güvenen, iyi arkadaşlık ilişkileri kurabilen, akademik anlamda başarılı yaratıcı birer yetişkin olmaları beklenir (Kuzgun, 1991). Bu tutumda belirli olan sınırları hakkında yetkin olan, olaylara geniş çerçeveden bakabilen, yüksek özgüvenli, olumlu ilişkiler kurup sürdürebilen, kurallara ve otoriteye düşünmeden bağlanmayan, çevresel uyumu yüksek çocuklar yetişmesi olasıdır (Yavuz, 2001:121).

2.1.2. Otoriter Tutum

Çocuk yetiştirme tutumlarından biri olan otoriter tutum, “zor kullanarak denetleme” veya “sevgi esirgeyerek denetleme” olarak ifade edilmektedir (Yavuz, 2004:28) Ebeveynlik tutumu olarak otoriter tutuma yakın olan ebeveynler çocukların duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelerek daha talepkar davranışlar sergilerler. (Jabeen ve Anis-ul-Haque, 2013). Otoriter ebeveynlikte çocukların beğenileri ve istekleri dinlenmeksizin karar aşamasının merkezinde ebeveynler yer almaktadır (Güngör, 2002). Kararların merkezinde bulunan ebeveynler çocuklarına kendi istek davranışları sergilemesi için baskıcı yöntemler kullanarak çocuğun bu otoriteyi benimseyerek, ebeveynin, çocuğun yaş ve gelişimine orantılı olmayan istek ve ideallerine sorgulamaksızın itaat etmesini beklerler (Günalp, 2007).

Ebeveyn- çocuk ilişkisi ebeveynin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak temelinde ilerlediği için samimiyetten uzak ve mesafelidir (Latouf, 2008; Akt Yaman 2018). Disiplin ve davranışlar konusunda sabit fikir benimseyen ebeveynler çocuğun kuralları sorgulamadan uygulamasını bekleyerek, uygulanmaması halinde ceza yöntemini kullanır (Baumrind, 1966; akt Kıvrıcık, 2019). Bu bağlamda ebeveynin ihtiyaç ve istekleri yerine geldiğinde çocuğa sevgi gösterilirken genel anlamda soğuk ve sert tutum benimsedikleri görülmektedir (Günalp, 2007).

Otoriter tutum benimseyen ailede büyüyen çocukların fiziksel, duygusal, psikolojik ve kişilik gelişimleri önemsenmediği ve çocuğun bağımsızlık girişimleri engellenerek yaptırımlara maruz bırakıldığı için çocukların yıpranmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla çocuklar baskılandığını, engellendiğini, bağımsız davranamadığını hissettiği için psikolojik gelişiminde bazı normal dışlıklar gözlenebilir (Erdoğan, 2014).

2.1.3. İzin Verici Tutum

Çocuk yetiştirme tutumlarından biri olan izin verici tutumda ebeveynlerin çocukların davranışları üzerinde kontrol sağlayamadığı, sınırsız özgürlükler sunduğu, aile içinde ve genel anlamda çocuğun oldukça esnek kurallar ya da kuralızsızlıklar içinde yetişmesini mümkün kılan çocuk yetiştirme tutumudur (Baumrind, 1966; akt Kıvrıcık, 2019)

İzin verici tutumda ebeveynler çocuklarıyla hiç ilgilenmediği halde yüksek beklentiler bekleyebildiği gibi çocuklarından beklenti ve istekleri olmayan ebeveynler de olabilirler . İzin verici tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının ani hareketlerini kabul edip çocuğu davranışlarının sonuçlarıyla yüzleştirmekten ve cezalandırmaktan kaçınırlar (Latouf, 2008; Akt Yaman 2018). Bu tutumda ebeveynler gevşek ve tutarlı olmayan bir disiplin anlayışı benimseyerek çocuğa alabileceği ölçüde dahi sorumluluk vermekten kaçınır, çocuğun uygunsuz olan davranışlarını görmeme eğiliminde olurlar (Robinson, Mandleco, Olsen ve Hart, 1995).

2.1.4. Aşırı Koruyucu Tutum

Aşırı koruyucu tutumda ebeveynler çocuklarının bağımsız davranışlarını engelleyerek ve izin vermeyerek kontrol altında tutarken çocuk ile olması gerekenden daha fazla iletişim kurarak, çocuk hakkında lüzumsuz endişeye kapılma davranışları sergilerler (Richters, 2010; Kozan 2020). Ebeveyn çocuğun isteklerini ön planda tutarak anında yerine getirir, çocuğun hatalı davranış sergilemesinden hoşnut olmadığı için pek çok sorumluluğunu kendisi alır, çocuk üzerinde sürekli kontrol sahibi olmak ister ve pek çok anlamda hayatına müdahale ederek çocuklarının gelişim düzeyinin gerektirdiği sorumluluklardan uzaklaşmasına ve

gelişim dönemine uyumlu olmayan davranışlarda bulunmasına neden olmaktadır (Kaya, 1997).

Bu tutuma sahip ailelerde yetişen çocukların kendi ihtiyaçlarını ve sorumluluklarını bağımsız şekilde karşılamayı öğrenmelerine ebeveynlerinin müsaade etmemesi nedeniyle kaygılı, hırçın, hayata karşı savunmasız ve fiziksel olarak yaş ve gelişim dönemlerinden daha geride oldukları görülebilmektedir. Bu tutumla yetişmekte olan çocukların isteklerini elde etmek için ağlama davranışı sergiledikleri ve isteklerini elde edene kadar ağlamayı sürdürdükleri veya inatçı tutum ve davranışlarını sergiledikleri görülmektedir (Erginbay, 2014). Aşırı koruyucu ebeveynler çocuğun iyiliğini düşündükleri için yaptığı pek çok davranış ve aldıkları kararlarla çocuğun bağımlı yapıda olmasına neden olur (Yörükoğlu, 1990).

2.2. Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

2008 yılında Tezel Şahin ve Özyürek'in yaş grubu 5 ve 6 olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarına karşı tutumlarını inceledikleri araştırmalarında Karabük'te ikamet eden 381 ebeveyn den veri toplamıştır. Yapılan araştırmanın sonunda annelerin çocuklarına karşı daha demokratik tutumlar benimsedikleri bulgusu edinilmiştir. Ayrıca anne-baba tutumlarının, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, meslekleri, çocuğun doğum sırası ve kardeş sayısından etkilendiği verileri edinilmiştir.

Lee ve Kim (2012) tarafından 5-6 yaşlarındaki çocukların anneleriyle yürütülen çalışmadan ailelerin sosyoekonomik durumu ve annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların dil becerileri üzerindeki etkisini incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu boylamsal araştırmada ; benimsenen çocuk yetiştirme tutumunun çocukların dil gelişimine etkili olduğu bulgusu edinilmiştir. Araştırmanın sonucunda çocukların kelime gücünün ebeveynin eğitim seviyesinden, ailenin gelir durumundan ve sosyoekonomik faktörlerden doğrudan etkilendiği, annelerin benimsediği ebeveynlik stiline ise çocukların uygulanan dil testi puanlarında etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Yalçın ve Türnüklü (2011)'nin Algılanan Anne-Baba Davranışları ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında; 2009-2010 eğitim öğretim yılı içerisinde bağımsız anaokullarında eğitim görmekte olan 3-6 yaş grubu çocukların anne babaları seçkisiz örnekleme yöntemi ile örneklem olarak kabul edilmiş, çalışma grubuna Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve Algılanan Ana-Baba Davranışları Envanteri (AAD) uygulanarak veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda aşırı koruyucu tutumu

benimseyen ebeveynlerin; daha tutarsız bir disiplinle büyüdüğü be ailelerinden daha az destek gördükleri sonucu elde edilmiştir. Çocuk yetiştirirken izin verici tutum benimseyen ebeveynlerin ise kendi çocukluk dönemlerinde daha baskı ortamında yetiştikleri de araştırmanın sonuçları arasındaki yerini almıştır.

Şanlı tarafından 2007 yılında okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını ve bunları etkileyen etmenlerinin incelendiği çalışmada; 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında eğitim gören çocukların annelerinden oluşan 390 kişilik bir örneklem grubu belirlenmiştir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) ve kişisel bilgi formları kullanılarak elde edilen veriler sonucunda, küçük yaşta anne olan, eğitim seviyesi düşük olan ve ev hanımı olan annelerin otoriter çocuk yetiştirme tutumu ve aşırı koruyucu çocuk yetiştirme tutumlarını benimsedikleri; yaş olarak daha büyük olan, kendisinin ya da eşinin eğitim seviyesi yüksek olan, çocuk yetiştirme konusunda bilgi sahibi olan annelerin ise çoğunlukla demokratik tutumu benimsedikleri olumsuz tutumlara daha uzak oldukları bulgusu elde edilmiştir.

Bu çalışmada ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları bazı değişkenlerle olan ilişkileri bağlamında ele alınmıştır. Bu değişkenlerden ilki psikolojik sağlamlıktır.

2.3. Psikolojik Sağlamlık

Psikolojik sağlamlık, kavram olarak Latince “resiliens” (yılmaz/ sağlam) kökünden gelmektedir. Kelime, bir maddenin elastik olması ve etki karşısında aslına kolayca dönebilmesi anlamına gelmektedir (Gürkan, 2006). Psikolojik sağlamlık kavramı “resilience” kelimesinin karşılığı olarak ulusal alan yazında; “sağlamlık”, “psikolojik sağlamlık”, “dayanıklılık”, “psikolojik dayanıklılık”, “yılmazlık”, “dirençlik”, “güçlülük, psikolojik güçlülük”, “kendini toparlama gücü” ve “toparlanma” kavramları ile ifade edilmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Psikolojik sağlamlık yaşanan herhangi bir karışıklıktan sonra bir düzenin sürdürülmesi ve uyum sağlaması olarak tanımlanabilir (Masten, 2014a). Benzer şekilde kişilerin karşılaştığı zor olay ve durumların üstesinden gelme yeteneği ve yaşamdaki değişikliklere sağlanan uyum becerisi psikolojik sağlamlık olarak tanımlanmaktadır (Joseph, 1994). Bazı araştırmacılar, psikolojik sağlamlığı “yaşamın akışını bozan (disruptive), stresli ve zorlayıcı yaşam olaylarıyla mücadele ederken bireyin ek korunma ve başa çıkma becerileri kazandığı bir başa çıkma süreci” olarak tanımlamışlardır (Henderson ve Milstein, 1996).

Psikolojik sağamlık kavramı ilk olarak 1970’li yıllarda çocukların gelişimsel olarak olumsuz yaşam koşullarına rağmen nasıl dayanıklı kalabildiklerinden yola çıkılarak yapılan araştırma bulgularından hareketle ortaya çıkmıştır (Hunter, 2001) 1970’li yıllarda en az şiddetli hastalık seyrini gösteren şizofreni hastalarının iş ve sosyal yaşamlarındaki yeterliliklerinin ve şizofreni hastası olan annelerin çocuklarının psikolojik gelişimlerinin incelenmesi gibi çalışmalar, psikolojik sağamlık alanına bilimsel bakışın ilk örnekleridir Psikolojik sağamlık alanındaki erken çalışmalar psikolojik sağam olarak kabul edilen bireylerin kişisel özelliklerinin araştırılmasına odaklanmışken daha sonraki çalışmalar psikolojik sağamlığı etkilediğı düşünölen aile ve toplum özelliklerinin araştırılmasına doğru genişlemiştir. Daha ileri çalışmalar, hangi faktörlerin psikolojik sağamlığı etkilediğinden ziyade psikolojik sağamlığın oluşum ve gelişim sürecini analiz etmeye eğilmiştir (Luthar ve diğ., 2000).

Koruyucu ve risk faktörleri psikolojik sağamlığın anlaşılmasında anahtar kavramlar arasındadır. Bu bağlamda psikolojik sağamlık bireylerin yalnızca zorlu durumlarla nasıl baş ettikleriyle değil aynı zamanda bu zorluklara rağmen nasıl gelişim gösterdikleri ile ilgili süreçleri kapsar. Psikolojik sağamlıktan bahsedebilmek için olumsuz bir yaşamsal deneyim durumu ve bu deneyimin üstesinden gelebilmek için bir de bu olumsuzluk durumuna meydan okuma gereklidir. Buna göre risk ve koruyucu faktörlerin bireylerin yaşadığı olumsuz yaşam tecrübelerini dengeleyebilmesi bireyin psikolojik sağamlığını belirlemektedir (Luthar ve diğ., 2000). Psikolojik sağamlık için koruyucu ve risk faktörleri önemli açıklayıcı kavramlardır.

2.3.1. Risk Faktörleri

Risk, bir sorunun ortaya çıkması, gelişmesi ve bunun sonucunda zarara uğranması ya da tehlikeye düşölmesi olasılığını yükselten olumsuz durumlardır (EarvolinoRamirez, 2007). Risk durumu, ihmal ve istismar içeren aile ortamı veya kronik yoksulluk gibi süregelen bir durum ya da kaza veya doğal afet gibi ani ve kısa süreli bir durum olabilir (Kararımak ve Siviş Çetinkaya, 2011). Risk faktörleri genetik, biyolojik, sosyoköltürel ve demografik özelliklerden oluşabilir (Masten ve diğ., 1990).

Yapılan araştırmalarda erken doğum, yaşamdaki olumsuz olaylar, kronikleşmiş hastalıklar, anne ve babanın fiziksel hastalığı ya da ruhsal durumu, ana babanın boşanması veya tek ebeveynli olmak, okul başarısızlığı veya terk, uyuşturucu madde kullanımı, suçlar, işsiz kalmak, kronik hasta olmak, ebeveynlerin vefatı, düşük sosyo-ekonomik düzey, olumsuz ilişkiler, çocuk ihmal ve istismarı, doğal afetler, savaş ve göç gibi toplumsal travmalar gibi risk faktörleri olarak ele alınmıştır (Gürgen, 2006a).

Literatürde psikolojik sağlamlık için risk faktörleri farklı gruplamalarla ifade edilmiştir. Bunlardan biri Gizir (2007) tarafından bireysel risk faktörleri, aile ile ilgili risk faktörleri ve toplumsal risk faktörleri şeklinde yapılan gruplamadır. Buna göre;

Bireysel risk faktörleri; düşük zekâ düzeyi, sağlık problemleri, kaygılı mizaç, yetersiz özgüven, etkili başa çıkma mekanizmalarına sahip olmama, kendini yeterli kontrol edememe, kendini yeterli ifade edememe, agresif kişilik yapısı, sosyal değerlerden uzak olma, uyumsuz davranışlara sahip olma, engellenmeye karşı düşük tolerans, erken doğum, kronik hastalıkları içermektedir

Aile ile ilgili risk faktörleri; aile üyelerinin hastalıkları, ebeveynlerin boşanması, ebeveyn kaybı, tek ebeveynli olma, aile içi ilişkilerin zayıflığı, sert ve tutarsız disiplin anlayışı, aile içi şiddet, ailede ihmal veya istismarı içermektedir.

Toplumsal risk faktörleri; düşük sosyoekonomik düzey, olumlu toplumsal rol modellerin eksikliği, madde kullanımı, göç, işsizlik, doğal afetler, ihmal ve istismar, şiddet olarak ifade edilir (Kararımak ve Siviş Çetinkaya, 2011).

2.3.2. Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktör ise riskli durumları ve olumsuz sonuçlanan kötü durumların etkisini azaltan veya ortadan kaldıran yaşamsal ve psikolojik faktörlerdir (Earvolino Ramirez, 2007). Bu bağlamda, koruyucu faktörler ile bireyin yaşamındaki stres yaratan olaylara neden olabilecek risk faktörlerini azaltarak, bireyin yaşamındaki yeterlilikleri ve uyumunu geliştiren faktörleri anlatmaktadır (Masten, 1994; Masten ve Coatsworth, 1998).

Karşılaşılan stres etkenleri ile direnmeyi ve tolerans göstermeyi artıran bu faktörler bireysel ve çevresel koruyucu faktörler olarak ele alınmaktadır. Bireyin iyi zekâ düzeyi, akademik yeterliği, iyimserliği, kolay mizaç, öz yeterlilik algısı, problem çözme yeteneği, mizah duygusu, içsel kontrol odağı, empati, sorumluluk, , öz-saygı, öz-yeterlik, özerklik ve iyimserlik ve yardımseverlik gibi sosyal becerileri bireysel koruyucu faktörleri olarak değerlendirilmektedir (Öz ve Bahadır-Yılmaz, 2009). Çevresel faktörler ise, ebeveynlerin eğitim düzeyi, olumlu aile ortamı, olumlu sürdürülebilir ilişkiler olması, iyi bir rol modelin olması, aileyle birlikte yaşama gibi aile ve çevresel etkenleri barındırmaktadır (Gizir, 2007).

Psikolojik sağlamlıkta koruyucu faktörler olarak, yapılan açıklamalarda bireylerin sahip olduğu bazı kişisel özelliklerinden de söz edilmektedir. Benard'a (1991) psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireylerin dört ortak özellikleri olduğunu ifade etmiştir. Bunlar:

1. Sosyal yeterlilik: Bu kişilik özelliği diğerlerinden olumlu karşılık alma, böylece yetişkinlerle olumlu ilişki kurmayı içerir. Psikolojik sağlamlığı yüksek olan bireyler erken çocukluk dönemlerinde olumlu ilişkiler kurma eğilimi içindedirler.
2. Sorun çözme becerisi: Bu kişilik özelliği sorunları etkili bir şekilde çözebilmek için, başkalarından yardım almayı, sorunların çoğu durumda etkili ve işe yarar bir şekilde kişi tarafından çözülebilmesi becerisini içerir.
3. Özerklik: Bu kişilik özelliği bireyin kendi kimliğine sahip olmasını ve kendi kararlarını kendinin verebilmesini ve bağımsız bir şekilde davranabilmesini içerir.
4. Amaç ve gelecek duygusu: Bu kişilik özelliği bireyin yaşamda amaçlarının olmasını içerir. Ayrıca gelecek duygusu ise bireyin gerçekleştirmek istediği arzularının, umutlarının olmasını ve parlak bir gelecek inancını kapsar (akt.: Şahin, 2014).

2.4. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Çalışmalar

Gökmen (2009)'ın İstanbul'da yürüttüğü araştırmasında şiddet mağduru 60 kadın katılımcı ile bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık ilişkisi incelenmiştir. Çalışma bulgularına göre şiddet mağduru kadın katılımcılardan kadın sığınma evinde kalanların psikolojik sağlamlık puanlarının, eşiyle birlikte yaşamayı sürdürenlere göre daha fazla olduğu elde edilmiştir. Ayrıca psikolojik sağlamlık puanları yüksek olan kadınların güvenli bağlanma oranlarının daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Özcan'ın (2005) araştırmasında lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlık özellikleri ve sahip oldukları koruyucu faktörleri, cinsiyetlerine ve ebeveynlerinin birlikte ve boşanmış olma durumlarına göre karşılaştırılmıştır. Ebeveynleri boşanmış ve birlikte olan toplamda 152 öğrenciden toplanan veriler, psikolojik sağlamlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından empati kurma becerisi dışında cinsiyete göre bir farklılık olmadığını göstermiştir. Empati kurma becerisinin, kız öğrencilerde erkeklere göre daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin birlikteliği süren öğrencilerin sahip olduğu psikolojik sağlamlık ve koruyucu faktörlerinin, ebeveynleri ayrılmış olanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Güloğlu ve Kararırmak'ın 2010 yılında yaptıkları çalışmada psikolojik sağlamlık ve benlik saygısının üniversite öğrencilerinin yalnızlığının yordayıcısı olup olmadığını incelemeyi amaçlamışlardır. Toplamda 410 öğrenciden toplanan veriler sonucunda benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık değişkenlerinin üniversite öğrencilerinde yalnızlığı yordadığı bulgusu elde edilmiştir.

Gürgen (2006) doktora tezi kapsamında psikodrama ile bütünleştirilmiş ve varoluşçu yaklaşım odaklı, etkileşime dayalı ve yarı yapılandırılmış Yılmazlık Eğitimi Grup Danışma Programı'nı geliştirmiş, 20 kişilik deney ve 16 kişilik plasebo kontrol grubu ile çalışarak etkililiğini test etmiştir. Çalışmanın sonuçları, geliştirilen ve uygulanan programın psikolojik sağlık düzeyi düşük üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlık düzeylerini artırdığını ve bu etkinin uzun süreli olduğunu göstermiştir.

Yalım (2007) üniversiteye yeni başlayan 420 öğrenci ile yaptığı çalışmanın sonucunda öğrencilerin üniversiteye uyumlarında psikolojik sağlamlığın önemli bir yordayıcı olduğunu ifade etmiştir.

Kararımak (2007) Marmara depremini yaşamış bireylerin psikolojik sağlamlıklarını açıklamak için bir yapısal eşitlik modeli kurmuş ve umut, benlik saygısı, iyimserlik, yaşam doyumu ve olumlu duyguların psikolojik sağlamlığı doğrudan ve dolaylı olarak etkilediğini ortaya koymuştur. Model ayrıntılı olarak incelendiğinde benlik saygısı, umut ve iyimserliğin psikolojik sağlamlığı yaşam doyumu ve olumlu duygular üzerinden dolaylı olarak etkilediği görülmektedir.

Sipahioğlu (2008), Aksaray ilindeki farklı liselerin farklı sınıf seviyelerindeki 499 öğrenci ile yürüttüğü çalışmada farklı risk gruplarında olan ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerini incelemiştir. Araştırmasında yoksulluk ve ölüm, boşanma ya da terk gibi sebeplerden tek ebeveynli ailede yaşamak risk faktörü olarak ele almıştır. Araştırma sonuçlarına göre okul arkadaşları ve öğretmenleri ile olumlu sürdürülebilir ilişkiler, okul içi faaliyetlere katılımın risk faktörlerini azaltarak psikolojik sağlamlığı arttırdığı, tek ebeveyn ile yaşayan öğrencilerde ev içi etkinliklere katılma, ev içi ilişkilerde ilgi, yüksek beklentiler koruyucu özelliklerinden daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Terzi (2008) 264 üniversite öğrencisiyle yürüttüğü psikolojik sağlık araştırmasında iyimserlik, öz yeterlik ve problem odaklı başa çıkma stratejisi ile psikolojik sağlamlıkları arasında pozitif ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu unsurların psikolojik sağlık üzerinde anlamlı bir yordayıcılığı olduğu saptanmıştır. Araştırmanın bir diğer bulgusu psikolojik sağlık açısından cinsiyetler arasında bir farklılık olmadığı yönündedir.

Kararımak ve Çetinkaya (2009) deprem yaşamış kişilerle yaptığı çalışmada, bağlanma stilleri ve psikolojik sağlık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre psikolojik sağlık ve güvenli bağlanma arasında pozitif ilişki bulunurken psikolojik

sağlamlık ile korkulu ve kaygılı bağlanma arasında negatif ilişki bulunmuştur. Ayrıca güvenli bağlanmanın psikolojik sağlamlığı yordayan önemli bir değişken olduğu bulgusu edinilmiştir.

Tümlü ve Recepoğlu (2013), 94 öğretim elemanından oluşan örneklem ile yaptığı araştırmada, akademik personelin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlıkları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bunun yanında çalışmada öğretim elemanlarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyetlerine yaşlarına, medeni durumlarına, hizmet yıllarına ve unvanlarına göre farklılık göstermediği kaydedilmiştir.

Sarıkaya (2015) 14-18 yaş arası 302 lise öğrencisiyle yaptığı çalışmada, benlik saygısı arttıkça psikolojik sağlamlığın da doğru orantılı olarak arttığını bulmuştur.

Kaya (2015) 14-19 yaş arası 671 lise öğrencisi ile yaptığı çalışmada ergenlerin çocukluk çağı travmaları ile psikolojik sağlamlıklarının ilişkili olduğunu ve bu ilişkide uyumlu bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin ve otomatik düşüncelerin aracılık ettiğini bulmuştur.

Aldemir'in (2018), alkol kullanım bozukluğu tanısı almış yüz erkek hastayla yaptığı çalışmada intihar girişimi öyküsü olan ve olmayan iki grup psikolojik sağlamlık açısından karşılaştırılmış ve intihar girişimi öyküsü olmayan grubun psikolojik sağlamlık düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada, psikolojik sağlamlığı yüksek olan grubun düşük olan gruba göre alkol kullanım bozukluğu tedavisinin sonucuna dair beklentilerinin daha olumlu olduğu bulunmuştur. Yani araştırmanın bu bulgusuna göre hastalarda psikolojik sağlamlık arttıkça tedaviye güven artmaktadır.

Donat (2018) tarafından "Erişkin Bağlanma Biçimi ve Çocukluk Çağı Travması ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" isimli çalışmada kadınların psikolojik sağlamlıklarının erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu ve kadınların özellikle psikolojik sağlamlığın aile uyumu ve sosyal kaynaklar boyutlarında erkeklerin önüne geçtiği bildirilmiştir.

Çiftçi(2020) tarafından yürütülen "Özel yetenekli çocukların anne-babalarına yönelik geliştirilen psiko-eğitim programının akılcı olmayan inançlar, psikolojik sağlamlık ve ebeveyn stresi üzerindeki etkisi" adlı çalışmada özel yetenekli çocukları olan ebeveynlerle yürütülen 6 haftalık Psikoeğitim programı ile karma desenli bir çalışma yürütülmüştür. Yapılan bu çalışmada oluşturulan Psikoeğitim programının, programa katılan ebeveynlerin akılcı olmayan inanç ve ebeveynlik stres düzeylerini azaltmada, psikolojik sağlamlık düzeylerini artırmada etkili olduğu sonucu elde edilmiştir.

Bu çalışmada ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları bazı değişkenlerle olan ilişkileri bağlamında ele alınmıştır. Bu değişkenlerden bir diğeri ise umuttur.

2.5. Umut

Günümüzde pozitif psikoloji çalışmalarında sıklıkla anılan umut kavramın insanoğlunun varlığı ile bir anıldığı ve pek çok masal, mitoloji, felsefe ve din kitaplarında yer aldığı görülmektedir. Yüzyıllar boyunca bahsi geçen bu kavramın kelime anlamına baktığımızda, olması beklenen veya olacağı düşünülen şey şeklinde tanımlandığını görmekteyiz. (TDK, 2021). Umut kavramı insanların hayatta kalmalarını sağlayan, iyilik halini ve ruh sağlığını destekleyerek güçlendiren bir kavramdır (Tarhan ve Bacanlı, 2015). Kavramla ilgili Snyder (2002) “bireylerin kendilerini, arzu edilen hedeflere giden yolları üretme, bu yolları harekete geçirme ve sürekli kullanma yeteneğine sahip olarak gördükleri, hedefe yönelik bir düşünce türü”, Zournazi’ye (2004) göre “bireyin dünyaya olan inancını, güvenini ve hayatın yaşamaya değer olduğu yönündeki düşüncesini içeren temel bir insanlık durumu” tanımlaması yapılırken; Frankl (2000), kişilerin hür iradesiyle seçim yaptığı ve bunun için çaba sarf etmeye değer bulduğu bir hedefinin olması ve bu hedef uğruna mücadele vermesi durumu olarak tanımlamıştır. Kavramla ilgili diğer bir tanım ise “bir amacı gerçekleştirmek için sıfırdan fazla olan beklentiler’dir (Snyder, 1995).

Umuda ilişkin tüm modellerin değiştiği ortak nokta umudun duygu ve düşünce üzerinde odaklandığıdır (Hofferon ve Boniwell, 2014). Duyuşsal boyut gelecekte beklenilere yönelik olumlu duygulanımı ifade ederken, geleceğe yönelik beklentiler ise umudun bilişsel boyutunu oluşturmaktadır.(Fromm 1968; Akt, Tarhan, 2012) Frankl, umudu düşünce ve duyguların anlamlı bir birleşimi olarak tanımlayıp, umudun bilişsel ve duygusal boyutlarını vurgulayan ilk kuramcıdır. Snyder ve arkadaşlarının geliştirdikleri umut teorisinde ise duygular yok sayılmasa da umut teorisi büyük oranda bilişsel bir özellik taşımaktadır(Snyder, 1995).

Umudu 6 boyutta ele alan Dufault ve Martocchio (1985) bu boyutları duygulanım boyutu, bilişsel boyut, davranışsal boyut, bağlamsal boyut, zaman boyutu ve yakınlık boyutu diye açıklamışlardır. Duygulanım boyutu, sonuçlara ilişkin güven ve belirsizlik duygularını ifade etmektedir. Umudun bilişsel süreci umut etme, hayal etme, şaşırma, algılama, düşünme, hatırlama ve yargılama gibi bileşenleri içermektedir. Davranışsal boyut, bireyin uyum becerisi ve amaçlanan objeye dönük bireyin hareketleri ile ilişkilidir. Yakınlık boyutu bireyin

başkalarıyla bağlantılı olma duygusunu içermektedir. Zaman boyutu ise geçmiş, şu an ve gelecek bağlantısını içermektedir.

Umut kavramına ilişkin modellemelerden Snyder'ın umut teorisi bu çalışmada ve veri toplama ölçeklerinde temel alınan modeldir.

2.5.1 Snyder'in Umut Teorisi

Umut kavramına yönelik bilişsel bir analiz oluşturan Snyder umudu üç bileşenle açıklamıştır. Snyder'in umut teorisindeki bu bileşenler: Amaç belirleme, amaca yönelik alternatif yollar oluşturma düşüncesi ve bu doğrultuda kendini motive etme olan eylemcilik düşüncesidir.

2.5.1.a. Amaç Belirleme

Amaçlar umut teorisinin dayanak noktası ve bilişsel parçasıdır. Umut teorisinde amaçlar denildiğinde bireysel istekler, çalışmalar, yaşantılar akla gelmektedir. Umut teorisinde arzulanan amaçlar sonuçları itibariyle olumlu ve olumsuz amaçlar olmak üzere iki grupta incelenir.

Olumlu amaçlar ilk kez planlanmış, mevcut bir amacın devam ettirilmesine yönelik ya da amaçlar doğrultusunda küçük bir ilerleme kaydetmişken, daha büyük amaçlar üretmek olabilir. Olumsuz amaçlar ise kötü bir olayı veya sonucu olarak istenilmeyen durumu ise engellemeye çalışmak olarak sınıflandırılabilir (Synder, 2002; akt. S. Tarhan 2014).

Carr (2014) umudun en güçlü olduğu dönemin amaçlarımıza orta düzeyde uzaklıkta olduğumuz ve engellerin aşılabileceği zaman diliminde gerçekleşeceğini savunur. Ayrıca her zaman olmamakla birlikte stresli aile ortamında yetişen çocukların daha dirençli ve umutlu olduğudur. Bunu ise çocukların güçlükleri engel değil kendilerini daha rekabetçi yaptığını fark etmeleri ve kişisel bir gelişim fırsatı olarak görmeleri olarak yorumlar (Carr, 2014).

2.5.1.b. Alternatif Yollar Düşüncesi

Bireylerin amaçlarına ulaşabilmek ve amaçları doğrultusunda hareket edebilmek için uygun yollar ve yöntemler üretebilme yeteneğine sahip olduğu, bireylerin amaçlarına ulaşmak adına en az bir yol oluşturabilme yeteneğinin olduğu düşünülmektedir. Umut düzeyi yüksek bireyler amaçlara giden yolların tıkanması durumlarında, alternatif yollar bulup düşünebilmek bakımında yeterli ve yeteneklidirler (Synder ve diğerleri. Akt: Usta 2013).

2.5.1.c.Eylemcilik

Amaçlara ulaşmak için yol ve yollar üretmenin dışında, bireyler amaca ulaşmayı isteme ve kendisinde motive edici unsurları oluşturarak bu noktada kendilerini güçlü

hissetmelidirler. Eyleyici düşünceler, amaçlarına ulaşabilmek için çabalayan ve tıklandıkları noktalarda alternatifleri harekete geçirmek isteyen bireyleri motive eder. Umut düzeyi yüksek kişilerin “başaracağım”, “bunu yapacak güce sahibim, vazgeçmemeliyim” gibi motivasyon düzeylerini attırıcı ifadeleri dikkat çekmektedir (Synder, La Porde, Crevvson, Erly, 1998).

2.6. Umut ile İlgili Çalışmalar

Shorey, Snyder, Rand, Hockemeyer ve Feldman’ın 2002 yılında yaptıkları çalışmada bağlanma stilleri ve algılanan aile tutumları ile umut arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan araştırmada aile bireyleri arasında güvenli bağlanma ilişkisi bulunan bireylerde umut düzeyinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Denizli (2004)’in örneklemini 442 üniversite öğrencisinin oluşturduğu “Umut ve çalışma becerilerinin üniversite öğrencilerinin sınav kaygısını yordamadaki rolü” adlı çalışmada öğrencilerin çalışmada öğrencilerin çalışma becerileri, cinsiyetleri ve umutları ile sınav kaygısı arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Bulgulara göre öğrencilerin umut puanlarının sınav kaygısını önemli ölçüde yordadığı sonucu elde edilmiştir.

Kemer ve Atik’in (2005) 729 lise öğrencisinin katıldığı çalışmada kırsal bölgede ve il merkezinde okuyan lise öğrencilerinin umut düzeylerinin aileden algılanan sosyal destek düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma bulgularına göre umut düzeyleri aileden algılanan sosyal destek düzeyi ve yaşadıkları bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterirken, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir.

Akalın (2006), okul öncesi bölümünde eğitim gören öğretmen adaylarının mesleklerine ilişkin algıları ile geleceğe yönelik umut düzeylerinin karşılaştırdığı araştırmasında, öğrencilerin mesleki algıları ile geleceğe yönelik umut düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulmuştur. Buna göre öğretmen adaylarının mesleki algılarının olumluluk düzeyi arttıkça umutsuzluk düzeyleri azalmaktadır.

Yerlikaya (2006), bilişsel-davranışçı yaklaşıma ve hobi terapiye temelli hazırlanan umut eğitimi programlarının ilköğretim öğrencilerinin umutsuzluk düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda, hem hobi terapiye dayalı eğitim programı hem de bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı eğitim programı, ilköğretim öğrencilerinin umutsuzluk düzeyleri

üzerinde anlamlı ölçüde etkili bulunmuş ve her iki programın yarattığı etki izleme ölçümlerinde de devam etmiştir.

Özer Uzun ve Tezer (2008) tarafından yapılan araştırmada Orta Doğu Teknik Üniversitesinin değişik bölümlerinde lisansüstü düzeyde eğitimlerine devam eden, 163 öğrenciden veri toplanarak yüksek ve düşük umut düzeylerinde olan kadın ve erkeklerin, duyguları arasında farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre umut düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermediği, olumlu duygulara sahip olan katılımcıların da olumsuz duygulara sahip katılımcılara göre umut düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Erol(2009)'un çalışmasında ayaktan tedavisi sürmekte olan 180 kanser hastası ile yapılan çalışmada algılanan stres ve umut ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında katılımcıların umut düzeylerini hastalık teşhisi, eğitim durumu, sürekli yaşadıkları yer, medeni durumun etkilediği bulgusu edinilmiş olup bireylerin algılanan stres düzeyi ve umut düzeyleri arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Aydın (2010)'un üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ ve umut düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında, elde edilen verilere göre duygusal zeka ve umut psikolojik sağlamlığın önemli yordayıcısı olarak bulunmuştur. Duygusal Zeka puanı ve umut puanı yüksek olan katılımcıların psikolojik sağlamlık puanlarının da yüksek olduğu araştırma sonuçlarından biridir

Aydoğan (2010), ortaokul öğrencilerinin umut ve benlik saygısı düzeylerinin birçok değişken açısından incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin benlik saygısı ve umut düzeylerinin ebeveynlerin çalışma durumları ve mesleklerine, ailenin ekonomik imkanlarına, ailede bulunan çocuk sayısına, okulun sosyoekonomik çevresine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı elde edilmiştir. Öğrencinin cinsiyeti ve sınıf düzeyinin etkili olmadığı ancak benlik saygısı puanları ile umut düzeyi puanları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bınar (2011)'in çalışmasında 9 farklı ilde sığınma evlerinde kalan 148 kadın ile çalışılmış, çalışmada kadınların algıladıkları sosyal destek ile stresle başa çıkma tarzları ve umut düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre katılımcı kadınların algıladıkları sosyal destek ile umut düzeyleri arasında pozitif ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Kepir (2011), 502 üniversite adayı öğrenci üzerinde yürüttüğü araştırmasında, mesleki olgunluk ve umut düzeyleri farklı üniversite adaylarının meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlarını katılımcıların sosyodemografik bilgilerine göre incelemiştir. Çalışma sonucunda umut düzeyi ile okul türü değişkenlerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançlar üzerindeki ortak etkisi anlamlı bulunmuş; umut düzeyi ile cinsiyet, eğitim durumu değişkenlerinin meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançları üzerindeki ortak etkileri anlamlı bulunmamıştır.

Chung (1996) ‘un 112 üniversite öğrencisi ile çalıştığı araştırmasında umut kavramını psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörleri arasında olup olmadığını incelemek istemiştir. Çalışma grubundan elde edilen verilere göre psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek olan öğrencilerin umut düzeylerinin de yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir

Üniversite öğrencisi olan 370 sporcuyla yürütülen Curry, Snyder, Cook, Ruby ve Rehm (1997)’in yaptığı araştırmada umudun sportif başarı ve akademik başarı ile olan ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde umut, öğrencilerin akademik puanlarını anlamlı biçimde yordamakta olduğu sonucuna erişilmiştir.

Horton ve Wallander (2001) yapmış oldukları çalışmada “kronik fiziksel hastalıkları olan çocukların anneleri üzerinde, umut ve sosyal desteğin stres düzeyiyle olan ilişkisini incelemiştir.” Umut araştırmada da psikolojik dayanıklılığı geliştirici bir faktör olarak ortaya çıktığı bulunmuştur.

Snyder (2000) yaptığı bir araştırmada 7 üniversitedeki sporculara sezon başlangıcında umut ölçeği uygulanmış bu araştırmada mutlu düşüncenin faydalarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre yüksek umut düzeyine sahip sporcular, düşük umut düzeyine meslektaşlarına göre daha iyi performans gösterdiği bulunmuştur.

Chang (2003), orta yaş grubundaki 347 katılımcı ile yürüttüğü araştırmasında umut, problem çözme ve psikolojik uyum arasındaki ilişkileri incelemiştir. Umudun alt boyutları olan amaca götüren yollar planlama ve amaca ilişkin motivasyon puanları incelendiğinde, erkek katılımcıların puanları kadın katılımcıların puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre amaca ilişkin motivasyon alt boyutu ve problem çözme becerileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Yine amaca ilişkin motivasyon alt boyutu ve depresif belirtiler arasında olumsuz yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Craig (2005), meme kanseri teşhisi konmuş 137 kadının psikolojik dayanıklılıkları ve umutları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılık ile umut arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde ilişkiler bulmuştur.

Bu çalışmada ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi araştırılan diğer bir değişken iyimserliktir.

2.7. İyimserlik

Pozitif psikolojinin gelişmesiyle birlikte üzerinde çalışılan bir kavram haline gelen “iyimserlik” kavramı, olumlu ve esnek bir düşünce yapısı ve bireyin içinde bulunduğu mevcut koşullara bağlı olmadan, hayatın tüm alanlarında olumlu durum ve olaylar karşılama eğiliminde olması olarak tanımlanmıştır. (Seligman 2000)

Yaşadığımız stresli çağda insanların yaşamdan doyum almakta güçlükler yaşadıkları ve depresyon gibi ruhsal hastalıkların çoğaldığı görülmekte olup, insanların maddi güçleri arasında kıyaslamalar yapmaları, maddiyatın ön plana çıkması, insanların tatminkâr olmayıp daha fazlasını istemelerinin bu artışa neden olduğu düşünülmektedir. Dostluk, sevgi, aşk, kendini geliştirme gibi konulara; maddi güç ve zengin yaşamak gibi hedeflerle zaman harcanmadığı ancak harcanan zamanın da yaşam doyumu sağlamamaktadır. Ruh sağlığı çalışanları bireylerin kendi seçeneklerini bularak yaşam doyumu elde etmelerine yardım sağlamayı amaçlamaktadır. İyimserlik, pozitif bakış açısı geliştirilen seçenekler arasındadır (Seligman ve Csikszentmihayl, 2000)

İyimser bireyler yaşamlarındaki bütün alanlara olumlu zihinsel yönelme ile yönelerek olumsuz yaşantılar yaşasalar dahi olumlu bakış açısını benimseyerek sürdürebilmektedirler (Finger, 1998). Yani iyimser bireyler yarı dolu olan bir bardağın dolu tarafını görerek bundan memnuniyet duyma eğilimi sergilemektedirler. Bardağın dolu tarafını görme eğilimi olan iyimserlik, olumsuz ve zor koşulları olan kişilerin geleceklerine yönelik olumlu beklentiler oluşturabilmelerini sağlamaktadır. (Scheier, Carver ve Bridges, 1994). İyimserlik özelliğini taşıyan kişiler olaylarda olumlu noktalara odaklanmakta ve gelecek konusunda da olumlu yaşantıların ağır basacağı beklentisinde olmaktadır. (Scheier ve Carver, 1992).

İyimserlikle ilgili önemli kavramlardan biri de Martin Seligman tarafından psikolojiye kazandırılan öğrenilmiş iyimserlik kavramıdır. Seligman'ın (2006) “Learned Optimism” adlı eserinde öğrenilmiş iyimserlik kişileri karşılaştıkları güçlükleri çözmeye çalışırken pozitif düşünceyi temel alarak ve karşılaşılan güçlüğü karşı olumlu telkinlerde bulunulacağını dikkate alan bir yaklaşım olarak ifade edilmiştir. Seligman öğrenilmiş çaresizlikten yola

çıkarak öğrenilmiş iyimserlik kavramını geliştirmiş ve bu iki kavramı birbirinin karşıtı olarak görmüştür. Seligman'a göre öğrenilmiş iyimserlikte birey yaşanan olumsuz durumların meydana geliş nedenlerini kendi kendine iyimser açıklamalarda bulunarak çaresizliğini azaltarak güçlüklerle baş etme yeteneği artmaktadır (Şimşek, 2003).

Bazı kuramcılar iyimserliği doğuştan gelen bir mizaç özelliği olarak görürken; Seligman'ın da aralarında bulunduğu diğer gruptaki kuramcılar ise iyimserliğin öğrenilebilir boyutunun ağır bastığını vurgulamaktadırlar. Seligman'a (2000) göre iyimserlik genetik faktörlerin etkisi ile oluşabileceği gibi, aile ve çevre gibi etkenlerle sonradan da öğrenilebilir.

2.8. İyimserlik ile İlgili Çalışmalar

Alan yazında iyimserlik ile ilgili oldukça fazla çalışma mevcuttur. Araştırma konusu kapsamında iyimserlik ile ilgili çalışmalar araştırmanın problem durumuna bağlı kalınarak, belirli bir sistematik içerisinde ele alınmıştır. Araştırmacılar iyimserliği farklı değişkenlerle incelemişlerdir.

Rim (1990), çalışmasını 80 üniversite öğrencisi (40 kız ve 40 erkek) üzerinde yapmıştır. Çalışmada cinsiyete göre iyimser ya da kötümser olma durumuna göre baş etme stratejileri arasındaki farklar değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucuna göre iyimser olan kadınların baş etme yöntemi olarak indirgemecilik ve yeniden düzenleme yöntemini kullandıkları kötümser olanların ise sorumluluk alma, yeniden düzenleme ve bastırma yöntemlerini kullanma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. İyimser olan erkekler baş etme stratejisi olarak genellikle, yeniden düzenleme, bastırma, sorumluluk alma stratejileri kullanmıştır. Erkeklerin kötümser olanları ise yenilemecilik ve indirgemecilik baş etme stratejisini kullanmışlardır.

Aydın ve Tezer (1991)'nin iyimserlik ile sağlık sorunları ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 392 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmada Yaşam Yönelimi Testi'nin Türkçe uyarlama çalışmalarını da yapmışlardır. Yapılan çalışma sonucu iyimserliğin sağlık sorunları ve akademik başarı ile ilişkili olduğu, iyimser olan katılımcıların akademik anlamda daha başarılı ve daha az sağlık sorunlarına sahip olduğu bulguları elde edilmiştir.

Gillham, Reivich, Jaycox ve Seligman (1995) depresyon belirtileri taşıyan 5. ve 6. sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada 18 hafta süresince öğrencilere depresyon önleyici program uygulamışlar ve bu uygulamalar süresince öğrencilerin kötümser açıklama biçimlerini tanımalarını ve iyimser açıklama yollarını öğrenmelerini sağlamışlardır. Ayrıca uygulama kapsamında öğrencilerle kişiler arası problemler üzerinde çalışılmış ve iletişim problemlerini çözmeye dair teknik bilgiler ve ailevi sorunlarla baş etme ile ilgili stratejiler öğretilmiştir. Uygulama sonucunda deney grubundaki öğrencilerin depresif belirtilerinin kontrol grubuna göre düştüğü, iyimser açıklama düzeylerinin ise kontrol grubuna göre arttığı gözlenmiştir.

Akkoyun (2002)'un 300 üniversite öğrencisinin örneklemini oluşturduğu çalışmada katılımcıların fiziksel egzersiz, iyimserlik ve sağlık kontrol odağı arasında bulunan ilişkileri incelemiştir. Katılımcı yanıtlarına göre iyimserlik puanı yüksek olan kişilerin içsel sağlık kontrol odağı alt ölçeğinde yüksek puanlar aldıkları ve anlamlı düzeyde olduğu sonucu elde edilmiştir.

Şimşek (2003)'in yürüttüğü deneysel çalışmada, bilişsel davranışçı yaklaşımla bütünleştirilmiş film terapisi ve rol değiştirme uygulamasının üniversite öğrencilerinin işlevsel olmayan düşünceleri ve iyimserlik düzeylerine etkisini incelemek istenmiştir. Çalışmada deney grubu üzerinde yapılan 10 oturumluk film terapisi ve rol değişimi uygulaması sonucunda, uygulamaya katılan öğrencilerin işlevsel olmayan düşüncelerinde kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde bir azalma olurken iyimserlik düzeylerinde de kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde bir artış olduğu görülmüş, iyimserliğin öğretilebilirliğini destekler bulgular elde edilmiştir.

Üstündağ-Budak ve Mocan Aydın (2005)'in toplamda 345 üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmasında katılımcıların algılanan sağlık durumu, sağlık kontrol inancı, tıbbi destek arama değişkenleri ve iyimserlik arasındaki ilişki incelenmiştir. . Araştırma sonucunda; iyimserlik düzeyi ile tıbbi destek arama, sağlık denetim odağı arasında anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. Erkek katılımcılarda fiziksel sağlık şikayetlerinin değerlendirilmesinde; iyimserlik ve içsel sağlık denetiminin etkili olduğu, kadın katılımcılarda ise iyimserlik ve dıştan sağlık denetiminin ön planda olduğu saptanmıştır.

Gençoğlu (2006) üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile iyimserlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş olduğu çalışmasında öğrencilerin kendini gerçekleştirme düzeyi, duygusal kararlılık düzeyi, sosyal norm düzeyi, sosyal ilişki düzeyi, nevrotik eğilim düzeyi,

psikotik eğilim düzeyi, aile ilişkileri düzeyi ve anti sosyal eğilim düzeyi ile iyimserlik arasında anlamlı bir fark olduğu bulguları elde etmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre iyimserlik arttıkça psikotik eğilim düzeyi, antisosyal eğilim düzeyi ve nevrotik eğilim düzeyi azalmaktadır. İyimserlik arttıkça sosyal ilişki düzeyi, sosyal norm düzeyi, duygusal kararlılık düzeyi ve aile ilişkileri düzeyi puanları artmaktadır (Gençoğlu, 2006). Bu çalışmaların sonuçlarına baktığımızda iyimserliğin olumsuz kişilik özellikleri ile negatif yönlü bir ilişkiye, olumlu kişilik özellikler ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir.

Yalım (2007) iyimserlik, başa çıkma yolları ve psikolojik sağlamlığın üniversiteye uyum davranışını anlamlı şekilde yordadığı sonucunu bulmuştur. 420 üniversite öğrencisiyle yapılan bu çalışmada iyimserlik, psikolojik sağlamlık puanları yüksek olan öğrencilerin uyum düzeylerinin de yüksek olduğu görülmüştür.

Çalık (2008) tarafından 610 ortaokul öğrencisi ile yapılan çalışmada öğrencilerinin iyimserlik düzeyleriyle (yüksek, orta ve düşük) okula yönelik algılarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre iyimserlik ve öğrencilerin sosyodemografik özellikleri bakımından anlamlı bir farka ulaşılmamış ancak okul algısı ölçeğinin alt boyutlarından öğrencilerin aldıkları puanlar ile iyimserlik düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Avcı (2009)'nın lise öğrencileriyle çalıştığı deneysel çalışmada geliştirdiği öğrenilmiş iyimserlik programının katılımcıların iyimserlik düzeylerine etkisine odaklanmıştır. Toplamda 8 oturum süren Psikoeğitim grubunun sonucunda deney grubunun geleceğe yönelik iyimserlik puanlarında anlamlı bir artış görülmemiş ancak iyimserlik ölçeğinin yükleme biçimi alt ölçeği puanlarında anlamlı bir artış olduğu sonucu elde edilmiştir.

Eryılmaz ve Atak (2011)'ın örneklemini 14-18 yaş aralığında 227 lise öğrencisinin oluşturduğu çalışmasında ergen öznel iyi oluşunun öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaların bulguları incelendiğinde ergenlerin öznel iyi oluş puanlarının iyimserlik yönelimi ile pozitif anlamlı ilişkisinin olduğu, özsaygı ile orta derecede anlamlı ilişkisinin olduğu görülmüştür.

Parmaksız (2011) tarafından, iyimserliğin depresyon ve stresi yordadığı sonucu çıkan yapılan çalışmada öğretmen adaylarında benlik saygısı ölçeğinin, öz güven, benlik değeri, başarıma ve üretim alt boyutlarının iyimserlik değişkeni ile pozitif anlamlı bir ilişkisinin olduğu

ve depresif duygulanım alt boyutunun iyimserlikle negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür.

Ergün Başak (2012)'ın düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmasında 495 üniversite öğrenciden veri elde etmiş, katılımcıların öz duyarlık, sosyal bağlılık ve iyimserlik düzeyleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırma sonucunda öz duyarlılık ve sosyal bağlılık puanlarının iyimserlik puanı üzerinde doğrudan etkili olduğu, dolaylı olarak da psikolojik dayanıklılığı etkilediği bulgusu edinilmiştir.

Eryılmaz (2012)'ın Muğla Üniversitesinin farklı fakültelerinden 627 üniversite öğrencisi ile çalıştığı araştırmasında katılımcıların yaşam doyumu, benlik saygısı, kontrol odağı ve iyimserlik değişkenlerinin psikolojik dayanıklılığı yordayıp yordamadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada sonucunda öğrencilerin yaşam doyumu, benlik saygısı, iyimserlik puanlarının psikolojik dayanıklılığı açıklamada önemli katkıların olduğu, kontrol odağı değişkeninde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmemiştir.

Gençoğlu (2012) çalışmasında “duygu odaklı terapiye dayalı olarak hazırlanan duygusal farkındalık eğitiminin genç yetişkinlerin iyimserlik düzeylerine etkisini” incelemiştir. Bu araştırma kapsamında duygu odaklı terapinin ilke ve teknikleri dikkate alınarak hazırlanan etkinlikler 10 hafta boyunca deney grubundaki genç yetişkinlere uygulanmıştır. Oturumlar sonunda yapılan son test ölçümlerinde duygusal farkındalık eğitime alınan genç yetişkinlerin iyimserlik puanlarında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüş ve bu eğitimin iyimserlik düzeyini yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır (Gençoğlu, 2012). İlgili alan yazındaki bu çalışmalara bakıldığında iyimserliği arttırmaya yönelik yapılan eğitim ve uygulamaların, bireylerin iyimserlik düzeylerine anlamlı bir katkı sağladığı görülmektedir.

Okutan (2016) çocukları zihinsel engelli olan 496 anne-babanın yaşam doyumları ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma bulguları değerlendirildiğinde ebeveynlerin iyimserlik ve yaşam doyumu puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ayrıca ebeveynlerin yaşam doyumunu da iyimserlik ve psikolojik belirti puanlarını anlamlı bir düzeyde açıkladığı saptanmıştır.

Kalafatoğlu (2017)'nin “8. sınıf öğrencilerinin bazı ailesel değişkenler ile algılanan ana baba tutumlarının iyimserlik düzeylerine etkisi” adlı çalışmasında 504 öğrenci ile çalışmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin iyimserlik düzeylerinin ebeveynlerinin tutum

puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğu, iyimserlik düzeyinin cinsiyete, anne babanın öğretim durumuna, algılanan sosyoekonomik seviyeye ve çocuğun kardeş sayısına göre anlamlı farkın olmadığı görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Yapılan araştırmada ekonomik yetersizliği olan kadınların çocuk yetiştirme tutumları ile psikolojik sağlamlık, iyimserlik ve umutları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Karma yöntem araştırması hem felsefi varsayımları olan bir araştırma deseni hem de araştırma yöntemidir. Nicel ve nitel yaklaşımın harmanlanması ile veri elde etme ve analizlerin yürütülmesine rehberlik eden karma yöntem tek bir araştırmada ya da araştırmalar dizisinde hem nicel hem nitel verilerin toplanmasına, analiz edilmesine ve harmanlanmasına odaklanmaktadır. Temel öncülü nicel ve nitel verilerin birlikte kullanımı olup, araştırma probleminin tek başına kullanılan herhangi bir yöntemden çok daha iyi bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır. (Creswell ve Clark, 2020, s. 5)

Karma yöntem araştırmalarının güçlü yanları tek bir çalışmanın birçok geçerlilik türü sunabilmesi, sunulan bilgi kaynaklarının çok yönlü olması, olayların ve olguların farklı yönlerini aydınlatması, daha derin ve kapsamlı açıklamalar sunması, teori ve pratik arasında bağ kurmayı desteklemesi, elde edilen sonuçların daha güçlü olması, nicel çalışmalarda fark edilmeyen öznel anlamların bulunması, nicel veri ile zengin, kapsamlı ve öznel veriler de sunmasıdır. Bununla beraber karma yöntem çalışmalarının daha uzun zaman aralıklarında yürütülmesi, ekonomik olarak daha maliyetli olması ve araştırmacıda hem nicel hem nitel çalışma yeterlilikleri gerektirmesi ise zayıf yanlarıdır (Christensen, Johnson ve Turner , 2020, s424).

Karma yöntem araştırmalarında çalışmadaki uygulamanın sırası ve şekline, yöntemlerin öncelik sırasına, verilerin birleştirilmesinin şekline ve kuramsal bakış açısı kriterlerine göre; yakınsayan paralel desen, açıklayıcı (açıklayıcı) sıralı desen, keşfedici sıralı desen, iç içe desen, dönüştürücü desen ve çok amaçlı desen olarak altı kategoride ele alınmıştır (Creswell ve Clark, 2020). Bu araştırmada “Yakınsayan Paralel Desen” kullanılmıştır.

“Yakınsayan Paralel Desen” literatürde Yakınsayan Desen olarak da ifade edilmektedir. Bu desende amaç çalışılan durum oldu ya da problemin en iyi şekilde anlamak

için “aynı konu üzerinde farklı türlerde ancak birbirini tamamlayıcı veri toplamak ”tır (Morse, 1991; akt Creswell ve Clark, 2020, S.85). Yakınsayan paralel desen araştırma sürecinin aynı aşamasında ve eş zamanlı verinin toplandığı, nicel ve nitel yöntemlere aynı derecede önemin verildiği, verilerin çözümlenmesi aşamalarının birbirinden ayrı tutulduğu, yorumlama yaparken sonuçların birleştiği bir karma desen türüdür (Creswell ve Clark, 2020. S. 80).

3.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İzmir ili Bayraklı, Karşıyaka, Çiğli ilçelerinde yaşayan Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı Bayraklı Cahide Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünden 2019-2020 yılları içerisinde çocukları adına Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden yararlanmakta olan anneler oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda katılımcıların araştırma sürecine dahil edilmesinin daha kolay ulaşılabilir olmasıyla ilişkili olan “uygun örnekleme” yöntemi ile seçilen 132 gönüllü kadın ile çalışılmış olup, çalışma grubundaki kadınların yaş, sahip olunan çocuk sayısı, ilk annelik yaşı, eğitim durumu, medeni durum ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yere ilişkin verileri Tablo 1 ile sunulmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 31 olup, grubun %34,1 ini oluşturan büyük çoğunluğu 26-30 yaş aralığını, %12,9 luk kesim ise 41-45 yaş aralığındaki azınlığı temsil etmektedir. Katılımcı kadınların %27,3 lük kesimi 3 çocuk sahibi, %25,8’lik kesimi 4 çocuk sahibi, %25’lik kesimi 2 çocuk sahibi olarak birbirine yakın çoğunluk oluşturduğu, %10,6’lık kesimin de tek çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan kadınların ilk annelik yaşları ortalamasının 19 olduğu, katılımcı grubun %56,1’lik kesiminin 19-24 yaş aralığında ilk defa anne oldukları, 37,2’lik kesimin ise 16-18 yaş aralığında ilk defa anne oldukları görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında %35,6’lık kesimin çoğunlukta grup olarak ortaokul mezunu olduğu; %3,8’lik kesimini oluşturan 5 kişinin önlisans/lisans düzeyinde azınlıkta oldukları görülmüştür. Katılımcıların medeni durumları incelendiğinde %31,8’lik çoğunluğun “Evli ama ayı yaşıyor” olarak belirttiği bu grubun eşinden boşanmamış ama ayrı yaşayan ya da eşi cezaevinde olan kadınlardan oluştuğu bilinmektedir. %11,4 lük kesimin ise medeni durum olarak “Diğer” seçeneğini işaretlediği, bu grubun da dini nikahlı veya evlilik dışı birliktelikleri temsil ettiği de yazılı cevaplardan edinilmiştir. Katılımcı grubun %47,7’si “yaşamlarının büyük çoğunluğunu geçirdikleri yer” olarak “Büyükşehir” ifadesini; %6,1’lik azınlık ise “Köy” ifadesini kullanmıştır.

Tablo 1. Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans ve Yüzdelik Dağılımları

		N	%
Yaş	20- 25	29	21,9
	26-30	45	34,1
	31-35	20	15,2
	36-40	21	15,9
	41-45	17	12,9
	Total	132	100.0
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	1.00	14	10.6
	2.00	33	25.0
	3.00	36	27.3
	4.00	34	25.8
	5 ve daha çok	15	11,4
	Total	132	100.0
İlk Annelik Yaşı	16-18	49	37,2
	19-24	74	56,1
	25-28	9	6,8
	Toplam	132	100.0
Eğitim	Okuryazar	21	15.9
	İlkokul	28	21.2
	Ortaokul	47	35.6
	Lise ve Dengi	31	23.5
	Önlisans/Lisans	5	3.8
	Toplam	132	100.0
Medeni Durum	Evli	24	18,2
	Boşanmış	32	24,2
	Evli ama ayrı yaşıyor	42	31,8
	Diğer	15	11,4
	Eşi Vefat Etmiş	19	14,4
	Total	132	100.0
Aile Yapısı	Çekirdek	60	45,5
	Geniş	31	23,5
	Parçalanmış	41	31,1
	Total	132	100.0
	Büyükşehir	63	47,7
	Şehir	36	27,3

Yaşamın	İlçe	25	18.9
Çoğunluğunda	Köy	8	6.1
Yaşanılan Yer	Total	132	100.0

Çalışmanın nicel boyutunu oluşturan 132 gönüllü kadın arasından uygun örnekleme yöntemine göre seçilmiş 21 katılımcı kadın ile yapılan derinlemesine görüşmeler de çalışmanın nitel boyutunu oluşturmaktadır. Katılımcı grubun demografik bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Nitel Görüşme Katılımcılarının Demografik Verileri

		N	%
Yaş	20- 25	1	4.8
	26-30	10	47.6
	31-35	7	33.3
	36-40	3	14.3
	Total	21	100.0
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	1.00	2	9.5
	2.00	8	38.1
	3.00	8	38.1
	4.00	1	4.8
	5 ve daha çok	2	9.5
	Total	21	100.0
İlk Annelik Yaşı	16-18	10	47.6
	19-24	11	52.4
	Toplam	21	100.0
Eğitim seviyesi	İlkokul	4	19.05
	Ortaokul	13	61.9
	Lise ve Dengi	4	19.05
	Toplam	21	100.0
Medeni Durum	Evli	1	4.8
	Boşanmış	5	23.8
	Evli ama ayrı yaşıyor	9	42.8
	Diğer	2	9.5
	Eşi Vefat Etmiş	4	19.1
	Total	132	100.0

Tablo 2 incelendiğinde 21 kadın katılımcının yaş aralığı 20-40 yaş aralığında yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların 8'i 2 çocuk, 8'i 3 çocuk, 2'si 1 çocuk, 2'si 5 ve daha çok çocuk, 1 tanesinin ise 4 çocuk sahibidir. Katılımcıların 10'u ilk annelik yaşlarının 16-18 yaş aralığında olduğunu, 11'i ise 19-24 yaş aralığında olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların 4'ü ilkokul mezunu, 13'ü ortaokul mezunu ya da lise terk, katılımcıların 4'ü ise lise veya dengi mezunudur. Katılımcıların 1'i evli, katılımcıların 5'i boşanmış, 9'u evli ama ayrı yaşıyor(eşin evi terk etmesi ya da cezaevinde olması nedenleriyle) 2'si resmi olmayan birliktelik yaşıyor, 4'ünün ise eşleri vefat etmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veri toplama aracı olarak nicel verilerin toplanması için Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Sürekli Umut Ölçeği ve Yaşam Yönelimi Ölçeği; nitel verilerin toplanmasında ise değişkenlere ilişkin hazırlanan soruların bulunduğu Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ait bilgiler detaylı olarak aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Nicel Verilerin Toplanması

3.3.1.a. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan grubun demografik özellikleriyle (yaş, eğitim düzeyi, ilk annelik yaşı, medeni durumu, sahip olunan çocuk sayısı ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yer) ilgili bilgi elde etmeyi amaçlayan maddeleri içeren bir bilgi formu çalışmacı tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca araştırmanın amacı ve gizlilik ilkelerinin belirtildiği bilgilendirilmiş onam formuyla katılımcıların çalışmaya katılım onayları alınmıştır.

3.3.1.b. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveyn Tutum Ölçeği, Karabulut Demir ve Şendil (2008)'in, okul öncesi çağda bulunan 2-6 yaş aralığında arasında çocukları olan ebeveynlerin çocuk yetiştirirken benimsedikleri tutumları belirlemek amacıyla geliştirdiği bir ölçektir. “Demokratik ebeveynlik”, “otoriter ebeveynlik”, aşırı koruyucu ebeveynlik” ve “izin verici ebeveynlik” olmak üzere dört alt boyutu bulunan ölçek toplamda 46 maddeden oluşmaktadır. “Demokratik Ebeveynlik” alt boyutunda çocuğun bir birey olduğunu kabul eden, çocuğun bağımsız kişiliğini geliştirmesine rehberlik eden, fikirlerini açıkça ifade etmesini destekleyen ebeveynlik davranışlarına ilişkin maddeler bulunurken, “otoriter ebeveynlik” alt boyutunda çocuğun bağımsız birey olmasına kabul gösterilmezken, tek taraflı iletişimin olduğu ve katı disiplin

modellerinin benimsendiği davranışları ölçen maddeleri içerir. “Aşırı Koruyucu Ebeveynlik” alt boyutunda çocuğa karşı gerekenden fazla korumacı davranışların benimsendiği, çocuğun sorumluluk alacağı ve tek başına yeterli olamayacağı yönünde inançlarının hâkim olduğu, aşırı kontrolcü davranışları ölçen maddeler bulunurken, “İzin Verici Ebeveynlik” alt boyutunda ise çocuğun davranışlarını hoş karşılama ve çok fazla özgürlük tanıma eğiliminde bulunan ebeveynlik davranışlarını ölçen maddeleri içermektedir.

Ebeveyn Tutum Ölçeği “Her zaman böyledir” (5), “Çoğunlukla böyledir” (4), “Bazen böyledir” (3), “Nadiren böyledir” (2) ve “Hiçbir zaman böyle değildir” (1) şeklinde bulunan 5’li likert tipinde maddeleri içeren bir ölçektir. Ölçeğin güvenirlik geçerlilik çalışmaları sonucunda alt boyutlarının Cronbach Alfa değerleri demokratik ebeveynlik boyutu için .83, otoriter ebeveynlik boyutu için .76, aşırı koruyucu ebeveynlik boyutu için .75 ve izin verici ebeveynlik boyutu için .74 şeklinde bulunmuştur (Karabulut Demir ve Şendil, 2008).

3.2.1.c. Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği:

Friborg ve diğerleri (2003) tarafından geliştirilmiş “Yetişkinler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği”, kendilik algısı, gelecek algısı, yapısal stil, sosyal yeterlilik, aile uyumu ve sosyal kaynaklar olmak üzere 6 alt boyut içermektedir. Ölçeğin olumlu ve olumsuz özellikleri içeren toplamda 33 maddeden oluştuğu, yanıtlama için puanlama şeklinin serbest bırakıldığı beş ayrı kutucuklu şematik bir format bulunmaktadır. 2011 yılında ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmalarını yapan Basım ve Çetin’in yaptıkları faktör analizi sonucunda, özgün ölçekle örtüşen ve ‘Kendilik algısı’, ‘Gelecek algısı’, ‘Yapısal stil’, ‘Sosyal yeterlilik’, ‘Aile uyumu’ ve ‘Sosyal kaynaklar’ boyutlarını içeren altı faktörlü yapı doğrulanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının 0.66 ile 0.81 arasında ve test-tekrar test güvenirliklerinin ise 0.68 ile 0.81 arasında değiştiği bulunmuştur.

3.3.1.d. Sürekli Umut Ölçeği (SUÖ)

Snyder ve diğerleri tarafından 1991 yılında on beş yaştan büyük bireylerin sürekli umut düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen Sürekli Umut Ölçeği, toplamda 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Alternatif Yollar Düşüncesi ve Eyleyici Düşünce boyutları olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Her iki alt boyutun ölçülmesine ilişkin ifadelerin olduğu 4er madde ayrıca 4 tane de dolgu maddesi bulunmaktadır. 8li likert tipi ile oluşan ölçekten en fazla 64 puan alınabilirken en az 8 puan alınmaktadır. Ölçeğin iç güvenirlik katsayısı, Eyleyici Düşünceler alt boyutu için. 71 ile. 76, Alternatif Yollar Düşüncesi alt boyutu için. 63 ile. 80,

ölçek toplamı için. 74 ile. 84 arasında olduğu tespit edilmiştir. Yapılan güvenirlik çalışmasında Test tekrar test yöntemi kullanılarak güvenirlik katsayıları 3 hafta ara ile .85, 8 hafta ara ile .73 ve 10 hafta ara ile .76 olarak bulunmuştur. Türkçe Uyarlaması, Bacanlı ve Tarhan (2015) tarafından yapılan ölçeğin Türkçe formunun psikometrik özellikleri kabul edilebilir düzeyde olduğu kabul edinildiğinden kişilerin umut düzeylerinin ölçümünde kullanılabilir bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

3.3.1.e. Yaşam Yönelimi Testi (YYT)

Yaşam Yönelimi Testi, Scheir ve Carver tarafından 1987'de geliştirilmiş olup toplamda 12 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin maddeleri ile iyimser veya kötümser ifadeler sunularak katılımcıların yönelimleri anlaşılmak amaçlanmıştır. Testten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 32' dir. Testten alınan yüksek puanlar kişinin iyimserliğine, düşük puanlar ise kötümserliğine ilişkin bakış açısını ifade etmektedir. Türkçe uyarlama çalışması 1991 yılında Aydın ve Tezer tarafından yapılmıştır. Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı 0,72; test tekrarı yöntemi ile yapılan güvenirlik katsayısı ise 0,77'dir.

3.3.2. Nitel Verilerin Toplanması

3.3.2.a. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın nitel kısmında ekonomik yetersizliği olan kadınların çocuk yetiştirme tutumları ile psikolojik sağlamlık, iyimserlik ve umutları arasındaki ilişkinin yarı yapılandırılmış sorularla derinlemesine görüşmeyle incelenmesi amaçlanmıştır. Formda katılımcıların yaş aralığı, eğitim seviyesi, ilk annelik yaşları, sahip oldukları çocuk sayıları, medeni durumlarına ilişkin betimsel sorular ve katılımcıların araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenlerine ilişkin fikirleri ve ifadelerini anlamak adına kullanılan açık uçlu yarı yapılandırılmış sorular yer almaktadır. Görüşme formu oluşturulurken araştırmacı tarafından kapsamlı ve çok sayıda soru hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular araştırmacının akademik danışmanı ve doktorasını tamamlamış üç akademisyen tarafından incelenerek alınan öneriler doğrultusunda sorular gözden geçirilerek son şeklini almıştır. Görüşmede kullanılan sorular şunlardır:

1. Bir anne olarak çocuklarınıza yönelik tutum ve davranışlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

2. Başınıza gelen olumsuz olaylar ya da durumlarla başa çıkmak için nasıl bir tutum ve davranış sergiliyorsunuz?
3. Olumsuz durumlarla baş etmek konusundaki yaklaşımınız, çocuklarınıza yönelik davranışlarınızı nasıl etkiliyor?
4. Geleceğe yönelik amaçlarınız var mı? Sizce bu amaçlara ulaşabilecek misiniz, açıklar mısınız?
5. İyimserlik ve kötümserlik açısından kendiniz nasıl değerlendirirsiniz? İyimser olmak bakımından, kendinizi nasıl görüyorsunuz?

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

3.4.1. Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel verileri Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne bağlı Bayraklı Cahide Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü'nden ekonomik yetersizlikler nedeniyle çocukları adına Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modelinden yararlanan 132 kadından toplanmıştır. Nicel verilerin toplanması esnasında katılımcıların ölçekleri yanıtlama esnasında okuma ve anlamdan kaynaklı güçlükler yaşadıkları gözlemlenmiştir. Ölçekleri sağlıklı yanıt verilmesini kolaylaştırmak amacıyla araştırmacı katılımcılara maddeleri okumaları ve yanıtlamaları sürecinde yardımcı olmuştur. Araştırmanın nicel verilerinin toplanması Bayraklı Cahide Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi Görüşme odasında gerçekleştirilmiştir. Verilerin tamamı araştırmacı tarafından 2019 yılı Aralık ayı ve 2020 yılı Haziran ayları aralığında toplanmıştır.

Araştırmanın nitel verileri araştırmaya katılmayı kabul eden ve kendisini ifade etmekte zorluk yaşamayan 21 kadından oluşan bir çalışma grubundan toplanmıştır. Nitel veriler nicel verilerle eş zamanlı olarak toplanmış olup, nitel veri toplama işlemi 2019 Aralık ve 2020 Nisan ayları aralığında yapılmıştır. Nitel veriler, araştırmacı tarafından yüz yüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi aracılığı ile toplanmıştır. Görüşme sırasında uygulamanın yapıldığı kurum izinleri dahilinde görüşme notları tutulmuştur. Yüz yüze görüşmeler katılımcılar için açık ve anlaşılır olabilmesi adına açıklamalar dahilinde ilerlemiş, görüşmeler ortalama 30-35 dakika sürmüştür.

3.4.2. Verilerin Analizi

Araştırmanın ilk aşamasında örneklemin içinde yer alan annelerin psikolojik sağlık, umut ve iyimserlik düzeylerinin belirtilen ölçeklerle nicel olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle verilerin analizi için ilk olarak örneklemin demografik özelliklerini incelemek için SPSS 24 istatistiksel analiz programı kullanılarak değişkenlerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmış ve örneklemin genel yapısı ortaya konmuştur. Ölçme araçlarından elde edilen değerlerin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı test edilmiş, bunun için analiz sürecine alınacak tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Normal dağılım varsayımının sağlanabilmesi için değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında değişmesi gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Yapılan hesaplamalarla verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüş ve parametrik testlerin uygulanabileceğine karar verilmiştir. Ardından değişkenler arası ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizleri sonucu değişkenler arasında yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bunun sonrasında regresyon analizinin sayıtlarından biri olan çoklu bağlantılılık sayıtları incelenmiş olup Tolerans ve VIF değerlerine bakılmıştır. Elde edilen bulguların çoklu regresyon analizi için uygun referans değerler aralığında olmaması nedeniyle planlanan regresyon analizi yapılamamıştır.

Araştırmanın nitel aşamada uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerin deşifreleri yapılarak nitel veri analizi için hazır hale getirilmiştir. Deşifre aşamasında görüşme kayıtları katılımcı adları gizli tutularak ve etik ilkeler göz önünde bulundurularak K1, K2 gibi kodlamalarla not edilmiştir. Nitel araştırmanın verileri içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi ile benzer ifadelerle ilişkin veriler benzer temalar çerçevesinde birleştirilerek, okuyucuların anlayacağı biçimde düzenlenip yorumlanması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel verilerin analizinde kodlama temel niteliğe sahiptir. Kodlama, kanıtları sınıflandırma ve etiketleme sürecidir. Bir veri tabanından elde edilen kodlar daha geniş temalar altında sınıflandırılır (Creswell ve Plano Clark, 2020). Bu doğrultuda elde edilen veriler araştırmacı tarafından kodlanarak benzer temalar oluşturulmuş, araştırmanın danışmanlığını yürüten öğretim üyesinin görüşlerini almak suretiyle temalar son halini almıştır. Yapılan çalışmanın çeşitli boyutlar açısından incelenmesi için çalışılan konu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman kişilerden destek alınması çalışmanın inanılabilirliği açısından alınabilecek bir önlemdir (Creswell, 2003). Uzman incelemesi (peer debriefing) olarak adlandırılan bu yöntem bu çalışmanın inanılabilirliğini arttırmak için kullanılan bir yöntemdir. Ortak temalar belirlendikten sonra temalara ait bulguların doğrulanması, farklı

kodlamacılar tarafından kodlanan verilerin, benzerlik oranının incelenmesi önemlidir (Fidan ve Öztürk, 2015a; akt Baltacı, 2017). Bu benzerlik oranı aynı zamanda nitel araştırmanın güvenilirliğini belirlemektedir. Bu çalışmada benzerlik oranının belirlenebilmesi amacıyla araştırmacı ve farklı 2 kodlayıcı tarafından kodlama yapılmıştır. Yapılan bu kodlama Miles ve Huberman modeline göre içsel tutarlılık hesaplaması yapılmıştır. Kodlayıcılar arasındaki görüş birliği olarak kavramsallaştırılan bu benzerlik: $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ formülü kullanılarak hesaplanabilmektedir. Bu formüle göre Δ : Güvenirlik katsayısını, C : Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısına karşılık gelmektedir ve içsel tutarlılığı veren kodlama denetimine göre kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Akt Baltacı, 2017). Yapılan araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman Modelinde belirtilen formüle göre hesaplanarak 0.81 olarak bulunmuştur.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1.Nicel Aşamaya İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Ebeveyn Tutum Ölçeği, Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Yaşam Yönelimi Testi ve Sürekli Umut Ölçeğinden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistiklere, araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen verilere yer verilmiştir. Toplanan veriler; analiz öncesi veri incelemesi ile temel sayıtların incelenmesine ilişkin bulgular ve korelasyon değerlerine ilişkin bulgular olmak üzere iki alt bölümde sunulmuştur.

4.1.1. Analiz Öncesi Verilerin İncelenmesi ve Temel Sayıtlar

4.1.1.a. Kayıp Değerler

Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda karşılaşılan yaygın bir problem kayıp verilerin varlığıdır. Elde edilen veriler üzerinden yapılan analizlerin doğru sonuçlar vermeleri için kayıp verilerle ve veri setiyle ilgili bir çalışma yapılmak durumundadır. Alanyazında verilere yeni katılımcı verilerinin eklenmesi, kayıp verili katılımcıların veri setinden çıkartılması ve kayıp verilere ilişkin kestirimlerin yapılarak elde edilen kayıp değerler yerine kullanılması yöntemlerinden biri kullanılarak bu soruna yönelik önlem alınabilir (Cool, 2000; Akt Gelbal ve Çüm 2015). Çalışmada da kayıp veriler yerine yaklaşık değer atama yöntemleri hem zamandan ve emekten tasarruf etmeye hem de toplanan verileri koruyabilmelerini sağlayacak bir yol olarak tercih edilmiş, tüm katılımcıların belirli bir değişkene ilişkin ortalamasının atandığı “seri ortalaması atama” yöntemi tercih edilmiştir.

4.1.1.b. Normallik Dağılımı

Çalışmada ele alınan değişkenlerin dağılım biçimlerini tespit etmek ve dağılım biçimlerinin yapısını anlamak açısından önemlidir. Çarpıklık ve basıklık hesaplaması ile dağılımların biçimlerini anlamak amaçlanır. Çarpıklık, değişkene ait gözlemlenen değerlerin ortalama etrafında daha çok sağa mı sola mı çarpık olduğunu gösterirken, basıklık değişkene ait gözlemlenen değerlerin dağılımının grafik gösteriminden tanımlanarak ortaya çıkan basıklık ya da sivrilik özelliğinin ölçümü ile ilgilidir.(Gürbüz ve Şahin, 2017) Değişkenlerin normalliğe sahip olabilmeleri için çarpıklık ve basıklık katsayısı değerinin +1.5 ile -1.5 değerleri arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidel, 2013). Tablo 2. İncelendiğinde ölçek çarpıklık değerleri -.43 ile .63 arasında, basıklık değerleri -1,13 ile -.22 arasında olduğu yani -1,5 ile +1,5 değerleri arasında yer alarak normal aralıkta oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Ölçek Puanlarının Normallik Değerleri

	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik Tutum	.58	-.72
Otoriter Tutum	.09	-1.03
Aşırı Koruyucu Tutum	.43	-.22
İzin Verici Tutum	.63	-.32
Psikolojik Sağlamlık	.30	-1.04
Umut	-.43	-.36
İyimserlik	-.27	-1.13

4.1.1.c. Betimsel İstatistikler

Araştırmanın bağımlı değişkeni çocuk yetiştirme tutumlarının alt ölçekleri olan demokratik, otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum ve izin verici tutum iken bağımsız değişkenleri psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserliktir. İlgili değişkenlerin betimsel istatistikleri Tablo 4’de gösterilmektedir.

Tablo 4. Ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	N	X	Ss	Ranj
Bağımlı				
Demokratik Tutum	132	57.49	8.76	35
Otoriter Tutum	132	29.08	7.44	25
Aşırı Koruyucu Tutum	132	33.28	4.45	20
İzin Verici Tutum	132	22.13	6.65	23
Bağımsız				
Psikolojik Sağlamlık	132	101.8	23.18	77
Umut	132	38.9	9.4	35
İyimserlik	132	24.3	6.94	24

Tablo 3’e göre ekonomik yetersizlikleri olan annelerin Demokratik Ebeveyn Tutum puan ortalaması 57.49 standart sapması 8.76 ve ranj değeri 35’tir. Otoriter Ebeveyn Tutum puan ortalaması 29.08, standart sapması 7.44 ve ranj değeri 25 olduğu görülmektedir. Aşırı Koruyucu Tutum puan ortalaması 33.28, standart sapması 4.45 ve ranj değeri 20’dir. İzin verici tutum puan ortalaması 22.13, standart sapması 6.65 ve ranj değerinin 23 ‘tür. Bağımsız değişkenlerden psikolojik sağlamlık toplam puan ortalaması 101.8, standart sapması 23.18 ve ranj değeri 77 olduğu görülmektedir. Umut puanlarının ortalaması 38.9, standart sapması 9.4

ve ranj değeri 35'tir. İyimserlik puanlarının ortalaması 24.3 standart sapması 6.94 ve ranj değeri 24'tür.

4.1.2. Korelasyon Değerlerine İlişkin Bulgular

Regresyon analizi öncesinde ilgili bağımlı (Çocuk yetiştirme tutumları) ve bağımsız değişkenler (Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlik) arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Bu korelasyona ilişkin veriler Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Faktörler	A	B	C	D	E	F	G
A Demokratik Tutum	1						
B Otoriter Tutum	-.835**	1					
C Aşırı Koruyucu Tutum	.435**	-.669**	1				
D İzin Verici Tutum	.513**	-.676**	.616**	1			
E İyimserlik	.733**	-.831**	.451**	.543**	1		
F Psikolojik Sağlamlık	.740**	-.712**	.238**	.413**	.838**	1	
G Umut	.674**	-.708**	.322**	.329**	.795**	.863**	1

**p < .01, *p < .05

Tablo 4. incelendiğinde bağımlı değişken olan Demokratik Çocuk yetiştirme tutumu ile bağımsız değişkenler psikolojik sağlamlık ($r=.74$, $p<.001$), iyimserlik($r=.73$, $p<.001$) değişkeninin pozitif yönde anlamlı güçlü bir ilişki içinde olduğu, umut ($r=.67$, $p<.001$) değişkeni ile de orta derecede anlamlı ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bağımlı değişken Otoriter çocuk yetiştirme tutumu ile bağımsız değişkenler iyimserlik($r= -.83$ $p<.001$) psikolojik sağlamlık ($r=-.71$ $p<.001$), ve umut ($r=-.70$, $p<.001$) değişkeninin negatif yönde güçlü anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bağımlı değişken aşırı koruyucu çocuk yetiştirme tutumu ile bağımsız değişkenler iyimserlik ($r= .45$ $p<.001$) , umut ($r=.32$ $p<.001$) değişkeninin pozitif yönde orta derecede anlamlı bir ilişki içinde olduğu ve psikolojik

sağlamlık ($r=.23$ $p<.001$) ile pozitif yönde zayıf anlamlılıkta olduğu görülmektedir. Bağımlı değişken izin verici çocuk yetiştirme tutumu ile bağımsız değişkenler iyimserlik($r= .54$ $p<.001$), psikolojik sağlamlık ($r=.43$ $p<.001$) ve umut ($r=.32$ $p<.001$) değişkeninin pozitif yönde orta derecede anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

4.1.3. Çoklu Bağlantı Problemi

Araştırma verilerinin çoklu regresyon analizine uygun olup olmadığını incelemek için son olarak değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığı incelenmiştir. Çoklu bağlantı bağımsız değişkenler arasında güçlü bir ilişki olmasına çoklu bağlantı denir (Tabachnich ve Fidel, 2001) Tolerans değerinin 0,05'ten küçük olması ve varyans arttırıcı faktör (VIF) değerinin 5'ten büyük olması çoklu bağlantı olduğunun göstergesidir. Ayrıca bazı değişkenler arasındaki içsel korelasyonların çok yüksek olmasının (örneğin; .85'ten büyük olması) bazı matematiksel işlemlerin yapılmasını imkânsız veya değişken hale getirdiğini çünkü bazı paydaların sıfıra yaklaştığı kabul edilir (Kline, 2005) Değişkenler arası korelasyon değerlerinin yüksek olması ve yapılan VIF değeri incelemeleri sonucu Tablo 6'da de görüldüğü gibi çoklu bağlantı sorunu tespit edilmiş, bu sebeple verilerin çoklu regresyon analizleri yapılmamıştır.

Tablo 6. Tolerans Değeri ve VIF Değeri

	Tolerans Değeri	VIF Değeri
Yaşam yönelimi	.0278	3.604
Psikolojik sağlamlık	.0192	5.195
Umut	.0238	4.210

4.2.Nitel Aşamaya İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları, psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserliklerine ilişkin yapılan derinlemesine

görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi yoluyla incelenmesi sonucu elde edilen temalar, kodlar ve frekans değerleri Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Çocuk yetiştirme tutumları, Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlik Değişkenlerine İlişkin İçerik Analizi Tablosu

Ç
O
C
U
K

Y
E
T
İ
Ş
T
İ
R
M
E

T
U
T
U
M
U

Temalar		Kodlar
İhtiyaçların Karşılanması		- İhtiyaçları önemseyen ve karşılayabilen (f=12) - İhtiyaçları karşılayamayan (f=4)
Bakım Verme		- İlgili (f=13) - İlgisiz(f=3)
Duygular		- Olumlu duygular(çocuğa bağlılık)(f=12) - Olumsuz duygular (f=1)
Çocuklarla İlişkiler		- Nitelikli ilişkiler (f=7) - Çatışmalı ilişkiler (f=4) - Mesafeli ilişkiler(f=3)
Disiplin ve Kurallar		- Esnek kurallar(f=7) - Katı kurallar(f=4) - Kuralsızlık f=2) - Kararında kurallar(f=4)
		- Olumlu(f=12) - Olumsuz(f=4)
Ebeveynliğine Açısı	Bakış	

Zorluklara Karşı Bakış Açısı		• Olumlu olanlar (f=7) • Olumsuz olanlar (f=5)
Yaşamdaki Zorluklara Verilen Tepkiler		• Duygusal tepkiler
		Çaresiz hissetme (f=3) Üzüntü (f=3)
		Donakalma (f=2) Çözüm yolu arama (f=13) Çözüm için akışına bırakma (f=4) Sosyal destek alma (f=5) Kaçınmacı başa çıkma/inkar yoksayma (f=2) Bilgi edinmeye çalışma (f=2)
		• Davranışsal tepkiler
Etkileyen Faktörler	Kişisel	• Bilişsel tepkiler
		durumu değerlendirme (f=8) inanç- dine atfetme (f=2)
Etkileyen Faktörler	Kişisel	• Azim(f=8) • Özyeterlilik (f=4) • Dini inanç (f=3) • İyimserlik (f=2)
		• Umut (f=2)
Etkileyen Faktörler	Çevresel	• Sosyal çevre desteği (f=6) • Sosyal destek yoksunluğu (f=3) • Ekonomik zorluklar (f=1)

U M U T	Amaçların Varlığı	• Amacı olan (f=13) • Amacı olmayan (f=3) • Amacı belirsiz olan (f=4)
	Amaçlara Yönelik Tutum	• Alternatif yollar geliştirme (f=3) • Sebat etme (f=4) • İyimser bakış açısı benimseme (f=2)
	Amacın İçeriği	• Bireysel amaçlar (f=9) • Çocuklarla ilgili amaçlar (f=7)
	Amaçların Ulaşılabilirliği	• Ulaşılabilir amaç (f=6) • Kısmen ulaşılabilir amaç (f=5) • Ulaşılması mümkün olmayan amaç (f=2)
İ Y İ M S E R L İ K	İyimserlik Algısı	• İyimser (f=9) • Kötümser (f=8) • Ne iyimser ne kötümser (f=4)
	İyimserlik Kaynağı	• Minnettarlık (f=2) • Karakter gücü (f=1) • Umut (f=3) • Baş etme becerileri (f=2) • Maneviyat (f=3)
	Kötümserliğin Kaynağı	• Gerçekçi bakış açısı (f=2) • Olumsuz bakış açısı (f=4)

4.2.1. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına İlişkin Bulgular

Nitel bulgular çerçevesinde Çocuk Yetiştirme Tutumları; *ihtiyaçların karşılanması, bakım verme, duygular, çocuklarla ilişkiler, disiplin ve kurallar, ebeveynliğe bakış açısı* temaları altında toplanmıştır. Her bir temaya ait belirlenen kodlara ilişkin veriler katılımcı yanıtlarının doğrudan alıntılanıldığı ifadelerle göre aşağıda sunulmuştur.

4.2.1.a. Ebeveynlikte Çocukların İhtiyaçlarının Karşılanması

Ebeveynliğin temalarından çocukların ihtiyaçlarının karşılanması alt temasında bazı katılımcılar çocuklarının ihtiyaçlarını önemseyip karşılayabildiklerini (f=12) bazı katılımcılar ise karşılayamadıklarını (f=4) ifade etmiştir. Çocuklarının ihtiyaçlarını önemseyip karşılayabilen katılımcılar genel olarak çocukların ekonomik ihtiyaçlarını karşılama ve fiziki ihtiyaçlarını giderme anlamında fikir belirtmiş olup, bazı katılımcıların yanıtları aşağıda verilmiştir:

“... Babaları olmadığı için çocukların her şeylerine ben koşturuyorum, okulları, masrafları, kavgaları, yedikleri içtikleri, harçlıkları falan her şey bende. Elimden geldiğince yapmaya çalışıyorum hepsini...” (K6)

“... İhtiyaçlarıyla çoğunlukla ilgilenirim yemeklerini hazırlarım, kıyafetlerini alırım, eskiyen eşyalarının yenisini gider alırım...” (K7)

Çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamadığını ifade eden bazı katılımcı görüşleri de şu şekildedir:

“...Hiçbirşeylerine yetişemiyorum. Ne masraflarına ne ihtiyaçlarına ne hayatlarında olan bitenlere...” (K16)

“... Babaları olmadığı için dördünün ihtiyaçları beni o kadar yoruyor ki bazen sadece yemek temizlik yaptığımı işe gittiğimi fark ediyorum. Hiç ilgilenemiyorum onlarla ablaları ilgileniyor daha çok...” (K1)

4.2.1.b. Ebeveynlikte Çocuklara Bakım Verme

Ebeveynliğin temalarından çocuklara bakım verme alt temasında bazı katılımcılar çocukları ile ilgilendiklerini (f=13) bazı katılımcılar ilgilenemediklerini (f=3) ifade etmiş, bazı katılımcılar bu konuda fikir belirtmemiştir. Çocukları ile ilgili anneler çocukları ile vakit geçirdikleri, genel takiplerini yapabildikleri yönünde ifadeler kullanarak fikirlerini belirtmiş olup, bazı katılımcıların ifadeleri aşağıda iletilmiştir.

“ Kızım için her şeyi yaparım ben o yüzden çok ilgili bir anneyim. Sürekli beraber etkinlikler yaparız, yediklerine dikkat ederim, her şeyi düzenli yaparız...” (K2)

“ Çok dikkatliyim üzülmesinler diye, ... , her sabah kahvaltılarını yaptırırım, okula birlikte yürürüz...” (K4)

“...çocuklarla çok ilgilenirim, her şeyleri düzenli olsun diye özen gösteririm...” (K9)

“... genel anlamda ilgili biriyim çocuklarımla. Dertleri sıkıntıları olunca anlatırlar, arkadaşlarıyla tartıştıklarında, sırdaşları gibi her şeyi konuşabiliriz...” (K11)

Çocukları ile ilgilenemediğini belirten anneler ise genellikle evle ilgili sorumluluklarından dolayı çocuklarla yeterli olarak ilgilenemediklerini ifade etmiş olup, bazı katılımcı yanıtları şu şekildedir:

“Çocuklara ilgili davransam da yetersiz bir anneyim bence. Hiçbir şeylerine yetişemiyorum. Ne masraflarına ne ihtiyaçlarına ne hayatlarında olan bitenlere. Hiç anlatmazlar bana, hele ergenlikten beri hiç anlatmıyorlar, babalarına da aynı. Çalıştığım için biraz evden koptum, gündelik temizliğe gidiyorum dönüyorum evde yoklar, arıyorum açmıyorlar, köşeye para bırakıyorum eve bişey lazım olur diye bulup alıyorlar sormadan etmeden.” (K16)

“Hiç ilgilenemiyorum onlarla ablaları ilgileniyor daha çok ama o da bana trip atıyo, bunlar kavga ediyo sen hiç ilgilenmiyorsun ben aralarında kalıyorum hep diye. Napayım işe de gitmezsem ne yiyip içez.” (K21)

4.2.1.c. Ebeveynlikte Çocuklara Karşı Duygular

Ebeveynliğin temalarından çocuklara karşı duygular alt temasında bazı katılımcılar çocuklarına olumlu duygular beslediklerini (f=12) bir katılımcı ise çocuklarla ilgili olumsuz duygulara sahip olduğunu (f=1) ifade etmiştir. Çocuklarla ilgili olumlu duygular beslediğini ifade eden anneler çocuklarına bağlı ve düşkün oldukları, aralarında sevgi saygı bağı olduğu yönünde yanıtlar vermiş bazı katılımcıların yanıtları aşağıda aktarılmıştır.

“Ben çocuklarımı çok seviyorum onlarsız yaşayamam zaten onlardan başka kimsem yok o yüzden onlara çok düşkünüm. Allah acılarını göstermesin bana ama ayağına taş değse canım yanar benim. Çok dikkatliyim üzülmesinler diye, hiç kızmam bağırمام...” (K4)

“İyi bir anneyim tabi ki, sevgi dolu, şefkatli, dediklerini yapan dinleyen bir anneyim. İyidir çocuklarımla da aram severler beni, sözümü dinlerler...” (K8)

“Çocuklarım benim nerdeyse bütün hayatım evdeki her şey onlara göre yapılır. Ben isteklerini yeterli ölçüde karşılamaya özen gösteriyorum. Birlikte oyunlar oynarız, ödevlerine yardımcı olurum bildiğim kadar, onlar bana ev işlerinde yardımcı olur pek çok anlamda yardımcı oluruz birbirimize. Sakin yapım var benim öyle bağırان kızan biri değilim asla elim kalkmaz çocuklara.” (K14)

Çocuklarla ilgili olumsuz duygular beslediğini ifade eden annenin ifadeleri şu şekildedir:

“Ben genel olarak çocuk sevmem çok o yüzden kendi çocuklarıma da çok ilgilenip, çok sevdiğimi göstermem. ... Kafam da götürmüyor kavgalarını seslerini ondan kendi kendilerine çözerler aralarındaki kavgaları da.” (K7)

4.2.1.d. Ebeveynlik ve Çocuklarla İlişkiler

Ebeveynliğin temalarından çocuklarla ilişkiler alt temasında bazı katılımcılar çocuklarıyla nitelikli ilişkiler kurabildikleri (f= 7), bazı katılımcılar çocukları ile çatışmalı ilişkileri olduğu (f=4), bazı katılımcılar ise mesafeli ilişkilerin (f=3) olduğu yönünde fikir belirtmiştir.

Çocuklarıyla nitelikli ilişkiler yürüttüklerini ifade eden annelerin ifadelerinden bazıları aktarılmıştır.

“..., sevgi dolu, şefkatli, dediklerini yapan dinleyen bir anneyim. İyidir çocuklarımla da aram severler beni, sözümü dinlerler. Büyüdükleri için artık birbirimizi dinleriz, yani kararlar ortak alınır daha çok.” (K8)

“... Birlikte oyunlar oynarız, ödevlerine yardımcı olurum bildiğim kadar, onlar bana ev işlerinde yardımcı olur pek çok anlamda yardımcı oluruz birbirimize. Sakin yapım var benim öyle bağırان kızan biri değilim asla elim kalkmaz çocuklara.” (K14)

Çocuklarıyla çatışmalı ilişkiler yürüttüklerini ifade eden annelerin ifadelerinden bazıları aktarılmıştır.

“... Çocuklarım çok yaramaz benim hiç söz dinlemezler, evi darmadağın ederler, kavga ederler kendi aralarında. Benim annem babam olsa mahvederdi bunları ama ben onlar kadar değilim. Bağırıyorum kızıyorum arada vuruyorum ama hak ettiklerinde rencide etmeden. Ceza da veriyorum. Çok seviyorum bazen pişman oluyorum bağurdım, sert davrandım diye de...” (K15)

“...İhtiyaçlarına yetiştığım kadar karşılıyorum hepsinden ayrı ses çıktığı için. Söz dinlemezler çocuklarım babalarından korkarlar bi tek” (K17)

Çocuklarıyla mesafeli ilişkiler yürüttüklerini ifade eden bir annenin ifadeleri de şu şekildedir:

“...Hiçbir şeylerine yetişemiyorum. Ne masraflarına ne ihtiyaçlarına ne hayatlarında olan bitenlere. Hiç anlatmazlar bana, hele ergenlikten beri hiç anlatmıyorlar, babalarına da aynı. Çalıştığım için biraz evden koptum, gündelik temizliğe gidiyorum dönüyorum evde

yoklar, arıyorum açmıyorlar, köşeye para bırakıyorum eve bişey lazım olur diye bulup alıyorlar sormadan etmeden.” (K16)

4.2.1.e. Ebeveynlikte Disiplin ve Kurallar

Ebeveynliğin temalarından Disiplin ve Kurallar alt temasında fikir belirten annelerin hane içi esnek kurallar (f=7), katı kurallar (f=4) ve kararında kurallara (f=4) ilişkin ifadeler kullandıkları, bazı annelerin de kuralsız (f=2) olduklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Esnek kurallardan bahseden annelerin bazılarının ifadeleri aşağıda aktarılmıştır.

“Çocuklarla aram iyidir benim, arkadaş gibiyizdir genelde. Öyle çok anneleri gibi davranmam ben kurallar da koymam genelde. Kendim annesiz büyüdüm ben o yüzden nasıl annelik yapılır pek bilemedim, genç yaşta anne olunca da pek bilemedim nasıl davranacağımı genellikle arkadaşları gibi davrandım.” (K5)

“...Çok bunaltmam yapmaları gereken şeyleri sadece hatırlatırım yapıp yapmamak onlara kalmış olur.” (K11)

Katı kurallardan bahseden bir anne görüşü şu şekildedir:

“...Korkuyorum başlarına bişey gelirse diye kontrol ederim o yüzden, bilirim kimlerle neler yapıyorlar, ne yerler, dersleri nasıl hepsini kontrol ederim. Çocuklar da sıkılır her şeyi sormam kontrol etmemden hatta. Büyük olanla kavga da ederiz bu sebepten o büyüdüğünü söyler benim gözümde hala minik. Kontrol konusunda abartıyorum diyebiliriz bazen ama her şey planlı ve düzenli olur evde ve çocukların hayatlarında ama böyle böyle başarılılar bak derslerinde.” (K6)

Kararında kurallara ilişkin fikir belirten bir anne ifadeleri aşağıda aktarılmıştır.

“...iyidir çocuklarımla da aram severler beni, sözümü dinlerler. Büyüdükleri için artık birbirimizi dinleriz, yani kararlar ortak alınır daha çok.” (K8)

Çocuklara kural koymadığını belirten bir anne görüşü de aşağıda iletilmiştir.

“...çocuklarla uzun uzun vakit geçirip ilgilenme zamanım olmuyor. Kendi kendilerine büyüyorlar, babaanneleri sert olduğu için sürekli bağılıyor ben de kıyamıyorum sürekli azarlandıkları için hiç kıyamıyorum, ne deseler yapmaya çalışıyorum...” (K13)

4.2.1.f. Ebeveynliğe Bakış Açısı

Katılımcı kadınların ebeveynliklerine yönelik bakış açısını sundukları bu alt temada olumlu bakış açısı (f=12) ve olumsuz bakış açısı (f=4) benimseyen kadın ifadeleri görülmektedir. Anneliklerine ilişkin olumlu bakış açısı sunan bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Kızım için her şeyi yaparım ben o yüzden çok ilgili bir anneyim. Sürekli beraber etkinlikler yaparız, yediklerine dikkat ederim, her şeyi düzenli yaparız. Zaten bi tek o var yanımda kimse kalmadı çevremde de çok bağlandım ona bu yüzden.” (K2)

“Düşünceli bir anneyim. Çocuklarıma karşı anlayışlıyım. İsteklerine uyarım. Üzülmesinler diye hep onları düşünürüm. ...” (K19)

Anneliklerine ilişkin olumsuz bakış açısı sunan bazı katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Bence ben çok iyi bir anne değilim. Çocuğumun istediklerini her zaman alamıyorum ve onlar da bu yüzden mutsuz oluyorlar. Babaları olmadığı için 4ünün ihtiyaçları beni o kadar yoruyor ki bazen sadece yemek temizlik yaptığımı işe gittiğimi fark ediyorum. Hiç ilgilenemiyorum onlarla ablaları ilgileniyor daha çok...” (K1)

“Çocuklara ilgili davransam da yetersiz bir anneyim bence. Hiçbir şeylerine yetişemiyorum. Ne masraflarına ne ihtiyaçlarına ne hayatlarında olan bitenlere...” (K16)

4.2.2. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Psikolojik Sağlamlıklarına İlişkin Bulgular

Nitel bulgular çerçevesinde Psikolojik Sağlamlık; zorluklara karşı bakış açısı, yaşamdaki zorluklara verilen tepkiler, etkileyen kişisel faktörler ve etkileyen çevresel faktörler temaları altında toplanmıştır. Her bir temaya ait belirlenen kodlara ilişkin veriler katılımcı yanıtlarının doğrudan alıntılanıldığı ifadelerle göre aşağıda sunulmuştur.

4.2.2.a. Yaşamdaki Zorluklara Bakış Açısı

Yaşamdaki zorluklara ilişkin katılımcıların bazıları zorlukların aşılabılır olduğu ve zorluklar karşısında olumsuz düşüncelere kapılmadan çözüm yolu arayışına girdikleri (f=7) yönünde fikir belirtirken bazı katılımcılar ise yaşamdaki zorlukların kendilerini pek çok anlamda etkilediğini, olumsuz duygu ve düşünceler geliştirerek çözümsüz kaldıkları (f=5) yönünde ifadelerde bulunmuştur. Zorluklara karşı olumlu bakış açısı sergileyen katılımcı yanıtlarından bir kısmı şöyledir:

“Ben başıma gelen olumsuz olaylarda genelde çok çabuk çözüm yolları bulabiliyorum. Çözmek için kimden yardım isteyebilirim, nereye gidebilirim falan bi düşünüyorum, telefondan araştırıyorum sonra bi şekilde çözüyorum.” (K2)

“Genelde çabuk pes etmem. Sonuna kadar elimden geldiğimce mücadele ederim ben. Çocuklardan güç alırım onların da olumsuzluklardan etkilenmemesi için çözüm yolu arar, güçlü davranırım.” (K14)

Yaşamdaki zorluklara ilişkin olumsuz bakış açıları benimsediklerinden bahseden bazı katılımcı yanıtları ise şu şekildedir:

“Ben aslında olumsuz durumlardan çok etkilenirim, çok üzülürüm. Üzüntüden ne yapacağımı bilemez durumda olabiliyorum bazen...” (K4)

“Başıma gelen olumsuz olaylarda genelde çözemeyeceğimi düşünürüm ama hep bir şekilde de çözüldü ama bana kalsa tek başıma bişey yapamayabilirim o denli umutsuzluğa kapılıyorum ben kötü durumlarda boş boş bakarım, hareket edesim gelmez. Ama dedim ya bi şekilde hep çevredeki insanlar yardımcı olurlar, komşular yardımcı olurlar falan kötü şey ortadan kalkar.” (K6)

4.2.2.b. Yaşamdaki Zorluklara Verilen Tepkiler

Katılımcı yanıtları incelendiğinde zorluklarla karşı karşıya kalan anneler bunlara ilişkin duygusal(f=6), davranışsal (f=28) ve bilişsel tepkiler (f=10) geliştirdikleri yönünde ifadeler kullanmıştır.

Yaşamdaki zorluklara ilişkin duygusal tepkiler verdiklerini ifade eden katılımcı yanıtlarına bakıldığında üzüntü duydukları (f=3) ve çaresiz hissettikleri(f=3) alt temalarına ulaşılmıştır. Buna ilişkin yanıtlardan bazıları aşağıda doğrudan aktarılmıştır.

“Başıma gelen olumsuz olaylarla ben sıkça karşılaşıyorum aslında alışkın olmam lazım ama her seferinde yeniden yeniden olayla ilgili üzüntü yaşıyorum. Elim kolum bağlanıyor hiçbir şey yapamaz hale geliyorum...” (K1)

“Valla kimsem yok yalnız başıma çözmeye çalışırım. Çaresiz kalırım genelde yokmuş gibi davranırım. Yapacak bişey yok...(K15)

Yaşamdaki zorluklara ilişkin kullandıkları ifadelerde davranışsal tepkiler verdiklerini aktaran katılımcılar bu tepkilerin genellikle donakalma(f=2), çözüm yolu arama(f=13), çözüm

için akışına bırakma(f=4), inkar/yok sayma (f=2) ve bilgi edinmeye çalışma (f=2) şekillerinde olduğunu ifade etmişlerdir. Her bir davranış şekline ilişkin örnek ifadeler aktarılmıştır.

“...bana kalsa tek başıma bişey yapamayabilirim o denli umutsuzluğa kapılıyorum ben kötü durumlarda boş boş bakarım, hareket edesim gelmez...” (K6)

“...çocuklardan güç alırım onların da olumsuzluklardan etkilenmemesi için çözüm yolu arar, güçlü davranırım...” (K14)

“...derdi sorunu veren Rabbim çözümünü de verir. Ben hep buna inanırım. Bu zamana kadar çözemediğimiz sorunumuz olmadı, bi anda yol çıkıveriyor insanın karşısına...” (K11)

“...Çaresiz kalırım genelde yokmuş gibi davranırım. Yapcak bişey yok. Çocukları baktıracak kimsem yok, derdimi anlatcak kimsem yok. Komşularla hep kavgalıyız çocukların bağirtısı yüzünden. Çok bişey yapmıyorum yani yokmuş gibi davranıyorum.” (K15)

“.... Çözmek için kimden yardım isteyebilirim, nereye gidebilirim falan bi düşünüyorum, telefondan araştırıyorum sonra bi şekilde çözüyorum.” (K2)

Yaşamdaki zorluklara ilişkin bilişsel tepkiler verdiklerini ifade eden katılımcı yanıtlarına bakıldığında zorluk durumunu değerlendirme (f=8) ve inanca atfetme (f=2) alt temalarına ulaşılmıştır. Buna ilişkin yanıtlardan bazıları aşağıda doğrudan aktarılmıştır.

“Başıma gelen kötü şeylerde başa çıkmaya çalışırım, halledebileceğim bişeyse. Ama bazı şeylere gücümüz yetmiyor o zaman da sadece üzüntüsünü sıkıntısını çekeriz. ...Başımıza gelen olumsuz durumlarda da parasal olumsuzluksa daha çok çalışıp halletmeye çalışırım ama ölüm gibi başka bişeyse çözümsüz kalır.” (K7)

“Başıma gelen olumsuzluklarda üzülmem fazla Allahtan geldiğini düşünürüm hep sınav diye boyun eğirim...” (K19)

4.2.2.c. Etkileyen Kişisel Faktörler

Yaşamdaki zorluklara ilişkin katılımcı yanıtları incelendiğinde zorluklarla karşılaştıklarında verdikleri tepkiler ya da zorluklara ilişkin benimsedikleri tutumları etkileyen kişisel faktörler olduğuna ulaşılmıştır. Katılımcıların bazıları azim (f=8), özyeterlilik(f=4), dini inanç (f=3), iyimserlik(f=2) ve umut(f=2) faktörlerinin psikolojik sağlamlıklarını etkileyen kişisel faktörler arasında olduğu ifade etmiş olup, her birine ilişkin örnek ifadeler aşağıda alıntılanmıştır.

“O kadar çok olumsuzlukla karşılaştım ki bu zamana kadar çok şükür hepsini bi şekilde çözebildim. O yüzden şimdi başıma gelen şeylerde ne yapmam gerektiğini biliyorum. Çözümü için çabalıyorum elbette...” (K5)

“Ben çok dikkatli biriyim o yüzden çok başımıza olumsuz şeyler gelmez, gelirse de kolayca çözebilirim genelde...” (K9)

“Derdi sorunu veren Rabbim çözümünü de verir. Ben hep buna inanırım. Bu zamana kadar çözemediğimiz sorunumuz olmadı, bi anda yol çıkıveriyor insanın karşısına.”(K11)

“Genelde çabuk pes etmem. Sonuna kadar elimden geldiğince mücadele ederim ben. Çocuklardan güç alırım onların da olumsuzluklardan etkilenmemesi için çözüm yolu arar, güçlü davranırım.” (K14)

4.2.2.d. Etkileyen Çevresel Faktörler

Yaşamdaki zorluklara ilişkin katılımcıların bazıları sosyal destek aldıkları(f=6), sosyal desteklerinin olmadığı(f=3), ekonomik yoksunluklar çektikleri(f=2) gibi çevresel faktörlerin psikolojik sağlamlıklarını etkileyen kişisel faktörler arasında olduğu ifade etmiştir. Aşağıda her birine ilişkin örnek ifadeler aktarılmıştır.

“...Çok bişey düşünemediğim için ya çocuklar ya komşular ya da işyerinden arkadaşlarım halsizliğimden anlayıp yardım ediyorlar. Mesela geçen cüzdanımı kaybettim, sosyal yardım da yeni yatmıştı içinde çok para vardı. Dolmuşa binince fark ettim cüzdanımın olmadığını ağlamaya başladım, oradaki insanlar verdi yol paramı döndüm baktım eve evde de yoktu. Hiçbir şey yapamadım kendi başıma. Kızım okuldan gelince muhtara gidelim soralım belki biri bulup vermiştir dedi, gittik sorduk yoktu ama iki gün sonra falan muhtar bi kurumdan yardım ayarlamış bizim halimize acıdı herhâlde, böyle kendiliğinden çözülüyor hep...” (K1)

“Valla kimsem yok yalnız başıma çözmeye çalışırım. Çaresiz kalırım genelde yokmuş gibi davranırım. Yapcak bişey yok. Çocukları baktıracak kimsem yok, derdimi anlatacak kimsem yok. Komşularla hep kavgalıyız çocukların bağirtısı yüzünden” (K15)

“...Yardım isteyecek kimsem yok annem babam öldü, eşim desen cezaevinde. Yardımlarla geçiniyoruz bir de zaman zaman benim gündelik çalışmamla. Başımıza gelen olumsuz durumlarda da parasal olumsuzluksa daha çok çalışıp halletmeye çalışırım ama ölüm gibi başka bişeyse çözümsüz kalır.” (K7)

4.2.3.Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Katılımcılara sorulan “Olumsuz durumlarla baş etmek konusundaki yaklaşımınız, çocuklarınıza yönelik davranışlarınızı nasıl etkiliyor?” sorusuna ilişkin nitel bulgular “Ebeveynlik ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişki” ve “Etkilenme Şekli” temaları altında toplanmıştır. Her bir temaya ait oluşan kodlara ilişkin katılımcı yanıtlarının doğrudan alıntılanmış ifadelerle birlikte aşağıda ele alınmıştır.

4.2.3.a. Ebeveynlik ve Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişki

Katılımcılara olumsuz durumlarda baş etmek konusunda benimsedikleri yaklaşımların çocuklarına yönelik davranışlarına etkisine ilişkin sorulan soruya tutum ve davranışlarının etkilendiği (f=13) yönünde yanıtlar çoğunlukta iken bazı katılımcılar olumsuzluğun şiddetine bağlı tutum ve davranışlarında değişkenlik olduğunu (f=2), bazı katılımcılar da etkilendiği (f=4) yönünde ifadelerle yanıtlamışlardır. Olumsuzluğun şiddetine bağlı etkileneceği yönünde katılımcı ifadelerinden alıntılar aşağıda aktarılmıştır.

“Çözebileceğim birşeyse etkilemez ama çözemeyeceğim birşeyse üzüntüden daha kontrolsüz oluyorum çocuklar üstünde çocuklarla da sözümü dinlemedikleri için kavgamız bağırmamız oluyo.” (K10)

“Olumsuz duruma bağlı etkiliyor ama genelde etkilemez. Problem büyük birşeyse, çözülmesi zorsa daha gergin oluyorum. Mesela koronadan dolayı çocuklar da virüs kapçak diye daha dikkatliyim, çözümsüz birşey ya şimdi bu ondan çok az sokağa salıyorum. Daha sıkıyım, ellerini falan yıkasınlar diye sürekli tembihliyorum.” (K12)

Olumsuz durumlarda baş etmek konusunda benimsedikleri yaklaşımların çocuklarına yönelik davranışlarını etkilediği yönünde ifadeler kullanan katılımcılardan birinin yanıtı aşağıda belirtilmiştir.

“Olumsuz durumlarla karşılaşınca ben hiçbir şey yapamaz hale geliyorum ya bu yüzden evle ve çocuklarla da hiç ilgilenemiyorum.” (K1)

4.2.3.b. Etkilenme Şekli

Olumsuz durumlarda baş etmek konusunda benimsedikleri yaklaşımların çocuklarına yönelik davranışlarına etkisine ilişkin sorulan soruya tutum ve davranışlarının etkilendiği ya da olumsuzluğun durumuna göre etkilendiği yönünde yanıt veren katılımcıların ifadelerinden çocuklara bakım veremez hale gelme (f=3), eve/çocuklara yansıtılmamaya çaba gösterme (f=3),

çocuklarla ilişkilerin bozulması (f=3) ve eve/çocuklara ilginin azalması yönünde yanıtlar verildiği görülmüştür. Aşağıda bu alt temalara ilişkin yanıtlardan bazı örnekler sunulmuştur.

“Çocuklar beni görünce üzüliyorlar. Başıma kötü bişey gelince ben böyle hareket bile edemem kolum kalkmaz. Çocuklarla da ilgilenemem komşular falan yardımcı olurlar, oğlan da büyüdü kardeşlerine bakıyo, kendi başlarına bakabiliyolar çocuklar. Büyük olan çok güçlü de küçükler bana benziyo biraz onlar da benimle bir otururlar kötü zamanlarda.” (K6)

“Asla etkilemez, çünkü ben o fark etmesin diye ne yaşanırsa yaşansın onun yanında üzülmiyorum, konuşmuyorum, onunla hep eğlenceli şeyler yaparız genelde” (K2)

“Çözebileceğim bişeyse etkilemez ama çözemeyeceğim bişeyse üzüntüden daha kontrolsüz oluyorum çocuklar üstünde çocuklarla da sözümü dinlemedikleri için kavgamız bağışmamız oluyo.” (K10)

“ben böyle zamanlarda çocuklarımı ihmal etmemeye çalışıyorum ama bazen olumsuz durumların çözülmesi için zaman harcamam gerektiği için çocuklarla daha az ilgileniyorum ama onlar bu durumdan çok etkilenmiyorlar ödevlerini yapmaları için birbirini harekete geçirirler.” (K3)

4.2.4. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin Umutlarına Dair Bulgular

Katılımcılara yöneltilen “Geleceğe yönelik amacın var mı, Sence bu amaca ulaşabilecek misin, neden ?” sorusuna ilişkin nitel bulgular “*Amaçların Varlığı*”, “*Amaçlara Yönelik Tutumlar*”, “*Amacın İçeriği*” ve “*Amaçların Ulaşılabilirliği*” temaları altında toplanmıştır. Her bir temaya ait oluşan kodlara ilişkin katılımcı yanıtlarının doğrudan alıntılandığı ifadelerle birlikte aşağıda ele alınmıştır.

4.2.4.a Amaçların Varlığı

Katılımcıların umutları hakkında fikir edinmek üzere sorulan geleceğe dönük amaçlarının olup olmadığına ilişkin soruya bazı katılımcılar amaçlarının olduğunu (f=13) bazı katılımcılar amaçlarının olmadığını (f=3) bazı katılımcılar ise belirsiz amaçlara sahip oldukları (f=4) yönünde yanıtlamalar yapmıştır. Katılımcıların amaçlarının varlığına ilişkin ifadelerine ilişkin bazı yanıtlar aşağıda aktarılmıştır.

“Çocuklarımla okuması ve hepsinin iş gücü sahibi olan bireyler olması benim amacım. Ben fazla okumadım erken yaşta evlendim ama okul okumanın önemini geç anladım şimdi okul bitirmiş insanlara çay kahve götürürken. Çocuklarımla da okusunlar onların da ayaklarına çay

kahve götürenleri olsun isterim bunun için de onların her ihtiyacını karşılamaya onları herkesten korumaya çalışıyorum.” (K4)

“Hiç amacım falan yok.” (K15)

“Amacım var. Elden ayaktan düşmeden, borçsuz gitsem dünyadan diye dua ederim.” (K18)

4.2.4.b Amaçlara Yönelik Tutumlar

Geleceğe yönelik amaçlarını ifade eden katılımcı yanıtlarına bakıldığında amaçlarına yönelik geliştirdikleri tutumlar dikkati çekmektedir. Katılımcıların amaçlarına yönelik “Alternatif Yollar Geliştirme” (f=3), “Sebat Etme” (f= 8) ve “İyimser Bakış Açısı Benimseme” (f=2) gibi tutumlar benimseyebildiklerini ifade ettikleri bazı ifadeler şu şekildedir.

“Geleceğe dönük amaçlarım var. Açıktan muhasebe okuyorum ben iki yıllık, okulumu bitirip daha iyi bir iş yapmak istiyorum. Şimdi çalıştığım yer de bana okul bitince yardımcı olacağını söyledi yani ulaşmam çok zor olmaz amacıma.” (K14)

“Geleceğe dönük amaçlarım var, memlekete yerleşip tarla bahçe işleri yapmak istiyorum. Çocukları büyüttükten sonra tabi. Ulaşıyorum bu amacıma annemlerin köyde eski bi evi var bahçeli orda kimse kalmıyor ben gidip oraya yerleşebilirim.” (K11)

“Geleceğe yönelik amacım var tabi ki. Daha iyi yaşamak daha mutlu olmak, torunlarımı görmek falan isterim. Bunlara erişebilirim diye düşünüyorum genellikle.” (K5)

4.2.4.c Amaçların İçeriği

Amaçlarını ifade eden katılımcıların amaçlarının içerikleri incelendiğinde bireysel amaçlar (f=9) ve çocuklarla ilgili amaçlardan(f=7) bahsettikleri görülmüştür. Her birine ait katılımcı yanıtlarına ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir

“Kızım biraz daha büyüsün liseyi bitirmek için açıköğretime başlaycam. Bu amaca ulaşabilirim.” (K2)

“...Çocukları büyütüp iyi adam etmek isterim, okusunlar, çalışsınlar, elleri ekmek tutsun isterim...” (K6)

“Kendim için amacım yok da kızları büyütüp, hayırlı insanlara karıştırmak, torun torba sahibi olmak isterim....” (K16)

4.2.4.d Amaçların Ulaşılabilirliği

Katılımcılara umutlarına ilişkin yöneltilen sorunun bir kısmında “Sence bu amaca ulaşabilecek misin, neden ?” sorusu sorulmuş, amaçları hakkında fikir belirten katılımcıların amaçlarına ulaşmak konusundaki fikirleri de edinilmek istenmiştir. Katılımcı yanıtlarından amaçlarını ulaşılabilir olarak değerlendirebildikleri (f=6), amaçlarını kısmen ulaşılabilir olarak değerlendirebildikleri (f=5) ve ulaşılması mümkün olmayan amaçlar belirlediklerini (f=2) belirttikleri alt temaları oluşmuş, temalara ilişkin örnek katılımcı yanıtları aşağıda belirtilmiştir.

“...Çocukları büyüüp iyi adam etmek isterim, okusunlar, çalışsınlar, elleri ekmek tutsun isterim. Bu amaca da ulaşırım gibi geliyor çünkü çocuklarım maşallah zehir , büyüğü sen de tanıyorsun epey iyi dersleri, o mahalleye o eve rağmen maşallahı var.” (K6)

“Geleceğe dönük amaç herkesin vardır elbette, benim de isteklerim var. İyi işim olsun, ev alabileyim, gönlüme göre düzeyim içini isterim. Zor tabi bu devirde alamam ama umut işte.” (K9)

“Geleceğe dönük amaçlarım var, çocuklarla ve kendimle ilgili amaçlar genelde, kendimle ilgili amaçlarıma çabalayıp ulaşmaya çalışırım ama bazı amaçlar kendim dışında olduğu için olmayabilir.” (K10)

4.2.5. Ekonomik Yetersizlikleri Olan Annelerin İyimserliklerine Dair Bulgular

Katılımcılara sorulan “İyimserlik ve kötümserlik açısından kendiniz nasıl değerlendirirsiniz? İyimser olmak bakımından, kendinizi nasıl görüyorsunuz?” sorusuna ilişkin nitel bulgular “İyimserlik Algısı” ve “İyimserliğin Kaynağı” ve “Kötümserliğin kaynağı” temaları altında toplanmıştır.

4.2.5.a. İyimserlik Algısı

Katılımcıların soruya ilişkin yanıtlarına bakıldığında öncelikle kendilerine ilişkin iyimserlik algılarından bahsettikleri görülmüştür. Kendilerini iyimser(f=9) olarak algılayan katılımcılar, kötümser (f=8) olarak algılayan katılımcılar ve ne iyimser ne kötümser olduklarını ifade eden katılımcılar olduğu yanıtlara ilişkin analizlerde belirlenmiş olup, her alt temaya ilişkin örnek ifadeler şu şekildedir.

“Ben iyimser biriyim, çok zorluk ve yokluk gördüm bu hayatta ama öyle çabucak moralim bozulmaz iyi şeyler olur nasılsa diye düşünürüm, şükretmeyi bilirim yani. Çocukken

annesiz büyüdüm dedim ya onda bile iyi ki babam da beni terk edip gitmemiş diye hep şükrederdim. Şimdi de aynı bugün kötü geçti diye yarın da bugüne üzülmem.” (K5)

“kötümser biriyim diyebilirim. Kötüyü daha çok düşünüp ona göre hazırlık yaparım genelde.” (K9)

“iyimser biri değilim, hep olayların kötüsüne hazırlıklıyım mesela ondan tedbirliyim de. İyimser olmak yanıltır zaten bence, bazen boş hayaller kurdurur. Ben iyimser değilim. Çok kötümser de değilim ortada diyebiliriz.” (K6)

4.2.5.b. İyimserliğin Kaynağı

Kendini iyimser olarak algılayan katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde bu bakış açısını benimsemelerinin kaynağına ilişkin bazı alt temalara ulaşılmıştır. Katılımcı yanıtlarında iyimserliklerine minnettarlık (f=2), karakter gücü(f=2), umut (f=3), baş etme becerileri (f=2) ve maneviyatlarının (f=3) kaynak olduğu yönünde ifadelerin olduğu görülmüş olup, örnek ifadeler aşağıdadır.

“İyimser biriyimdir ben. Her şerde bir hayır olduğuna inanırım o yüzden şükretmeyi asla bırakmam.” (K11)

“Ben iyimser biriyim, çok zorluk ve yokluk gördüm bu hayatta ama öyle çabucak moralim bozulmaz iyi şeyler olur nasılsa diye düşünürüm, şükretmeyi bilirim yani. Çocukken annesiz büyüdüm dedim ya onda bile iyi ki babam da beni terk edip gitmemiş diye hep şükrederdim. Şimdi de aynı bugün kötü geçti diye yarın da bugüne üzülmem.” (K5)

“Ben iyimser biriyimdir. Genellikle olayların iyi yönüne odaklanırım en kötü zamanlarda bile hep iyi şeyler umut ederim yani.” (K2)

“Kötümser değilim ben ya. Bak ne zorluklar görüyorum, kayınvalidemle sorunlar yaşıyoruz, çocuklarımı falan isteğim gibi bakamıyorum ama oturup pes etmem bi gün iyi olur, belki hayallerime kavuşurum diye dua ediyorum hep.” (K13)

4.2.5.c. Kötümserliğin Kaynağı

Kendini kötümser olarak algılayan katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde bu bakış açısını benimsemelerinin kaynağına ilişkin bazı alt temalara ulaşılmıştır. Katılımcı yanıtlarında kötümserliklerini gerçekçi bakış açısına sahip olmaları (f=2) ve olumsuz bakış açısına sahip olmalarının (f=4) kaynak olduğu yönünde ifadelerin olduğu görülmüş olup, örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

“İyimser biri değilim, hep olayların kötüsüne hazırlıklıyım mesela ondan tedbirliyimdir de. İyimser olmak yanıltır zaten bence, bazen boş hayaller kurdurur. Ben iyimser değilim. Çok kötümser de değilim ortada diyebiliriz.” (K6)

“Başıma o kadar kötü şey geldi ki ondan iyi bakamıyorum pek. Ne istediysem olmadı ondan kendimi kandırıp umutlandırmak istemiyorum ben de.” (K16)

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde ekonomik yetersizlikleri olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile psikolojik sağlık, umut ve iyimserlikleri arasındaki ilişkilere dair elde edilen nicel ve nitel bulgular birlikte ele alınmış ve ilgili alan yazını çerçevesinde yorumlanmıştır.

Araştırmanın nicel bulguları incelendiğinde ekonomik yetersizlikleri olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile psikolojik sağlıkları arasında anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Buna göre, demokratik çocuk yetiştirme tutumu ile psikolojik sağlık arasında pozitif yönde yüksek anlamlı ilişkilerin; otoriter çocuk yetiştirme tutumu ile psikolojik sağlık arasında ise negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Nitel veriler değerlendirildiğinde, benzer şekilde ebeveynlik tutumu olarak *çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, bakım verme, duygular, çocuklarla ilişkiler, disiplin ve kurallar, ebeveynliğe bakış açısı* temalarına ilişkin olumlu ifadeleri olan katılımcıların, psikolojik sağlıkla ilgili zorluklara *karşı bakış açısı, yaşamdaki zorluklara verilen tepkiler, etkileyen kişisel faktörler ve etkileyen çevresel faktörler* temalarında olumlu ve destekleyici ifadeler kullandıkları dikkat çekmektedir.

Çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olarak araştırmada dikkati çeken bir diğer bulgu ise annelerin izin verici ve aşırı koruyucu çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin alt ölçek puanları ile psikolojik sağlık, umut ve iyimserlik puanları arasında da anlamlı ilişkilerin olmasıdır. Buna göre annelerin izin verici ve aşırı koruyucu çocuk yetiştirme tutumu ölçeklerinden aldıkları puanların artmasıyla birlikte psikolojik sağlık, umut ve iyimserlik düzeylerinin de yükseldiği görülmüştür. Her ne kadar literatürde destekleyici çocuk yetiştirme tutumu olarak geçmese de katılımcıların bu çocuk yetiştirme tutumlarını olumlu yönde algıladıkları şeklinde yorumlanmıştır. Çalışmanın bu sonucuna dair yorumları destekleyecek herhangi bir çalışma bulgusu elde edilememiştir.

Çalışmaya ilişkin bulgulardan ekonomik yetersizlikleri olan annelerin çocuklarını yetiştirmekte benimsedikleri ebeveynlik tutumlarının onların psikolojik sağlıklarıyla anlamlı derecede ilişkili olduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir deyişle annelerin psikolojik sağlıkları arttıkça çocuklarını yetiştirmekte benimsedikleri yaklaşımın demokratik çocuk yetiştirme tutumuna yakın olduğu, psikolojik sağlıkları daha düşük annelerin benimsedikleri yaklaşımın ise otoriter çocuk yetiştirme tutumuna daha yakın olduğu yorumu

yapılabilir. Psikolojik olarak sağlam diye nitelendirilen kişilerin, yaşadığı risk durumlarını farklı zorluk seviyesinde tanımlamaları risk faktörlerinin ölçülebilir olması gerektiğini ortaya koymaktadır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000). Bu bağlamda risk faktörü olarak değerlendirilen bireysel faktörler arasında bireyin özgüveninin düşük olması, agresyon düzeyinin yüksek olması ve uyumlu olmayan tutum ve davranışlar göstermesi, kişinin problem çözme becerisinin yetersiz olması yer almaktadır (Sipahioğlu, 2008). Bireylerin psikolojik sağlamlıkları üzerinde olumsuz etkisi olan agresif ya da kaygılı karakter özellikleri, ekonomik yetersizlik gibi çevresel etmenlerin de bu çalışmadaki otoriter kişilik yapısına sahip annelerin psikolojik sağlamlık puanlarını açıklamakta yardımcı olmaktadır.

Mevcut araştırmada otoriter ebeveynlik tutumunu benimseyen annelerin psikolojik sağlamlık puanlarının da düşük olmasına ilişkin elde edilen bulgunun alanyazındaki bazı araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Hickey ve diğerleri (2017) nın çalışmasında da daha fazla risk faktörüne sahip annelerin (örneğin, yalnız ve/veya genç ebeveynlik, sosyoekonomik dezavantaj ve düşük sosyal destek) depresyon yatkınlığının yüksek ve ebeveyn öz yeterliliklerinin düşük olduğu, destekleyici çocuk yetiştirme tutumundan uzaklaştıkları bulgusu elde edilmiştir. Bir diğer çalışmada ise kaygılı kişilik yapısına sahip ve agresif tutumları olan ebeveynlerin katı disiplin modellerini benimsediği belirtilmektedir. (Laskey ve Hatton, 2009)

Psikolojik sağlamlık için risk faktörleri arasında bulunan diğer bir faktör ise sosyo-ekonomik seviyenin düşük olması, ekonomik yetersizliktir (Masten, 2000). Ekonomik yoksunluk yaşayan bireylerin zayıf ekonomik koşullarının pek çok riski de beraberinde barındırdığı bilinmektedir. Konu ile ilgili alanyazını incelendiğinde, annelerin ekonomik seviyeleri yükseldikçe çocuklarına yönelik tutumlarının pozitif yönde geliştiği; sosyoekonomik stresin ciddiyeti arttıkça annelerin başa çıkma biçimlerinin zayıfladığı, sert disiplin uygulamalarına yakınladığı, çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarının olumsuz yönde ilerlediği görülmektedir. (Balat, 2007; Demiriz & Öğretir, 2007; Deater-Deckard ve arkadaşları, 2012; Gökçe, 2013; Pereira ve diğerleri, 2015). Benzer şekilde ebeveynlik tutumlarında yoksulluktan kaynaklı; eksik iletişim becerileri, duyguları tanımayıp duygudan uzaklaşma, toplumdaki uzak olma, zayıf problem çözme becerileri gibi olumsuz etkiler görülebilmektedir. (Sampson, Morenoff & Earls, 1999). Bunun yanında, anneler ekonomik kaygıları azaldıkça çocukları ile daha iyi iletişim ve etkileşimler kurup sürdürebilmekte ve ebeveynlik becerilerini geliştirmek için kaynak ayırma fırsatları bulabilmektedir. Diğer yandan mevcut araştırma kapsamında elde edilen bulgular, araştırmanın çalışma grubunu

oluşturan, her biri ekonomik yoksunluk çeken annelerin çoğunun ebeveynlik tutumlarını demokratik olarak algıladıkları görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bu bulgunun yukarıda verilen önceki araştırma bulguları ile tutarsızlık gösterdiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu tutarsızlığın annelerin ebeveynlik tutumlarının değerlendirilme yöntemi ile ilişkili olduğu düşünülebilir. Şöyle ki mevcut araştırmada annelerin ebeveynlik tutumları bir kendini anlatma ölçeği aracılığı ile değerlendirilmiştir. Kendini anlatma ölçeklerinin öznel, sosyal kabul hatası gibi sınırlılıkları vardır. Dolayısıyla anneler ölçeklere yanıt verirken çocuk yetiştirme tutumlarını kendi farkındalık ve algılarına göre değerlendirmişlerdir. Araştırmanın nitel bölümünde katılımcılarla yapılan görüşmelerde annelerin çocuklarının isteklerini yerine getirme ve izin verici olma gibi tutumları olumlu tutumlar olarak algıladıkları izlenimi oluşmuştur. Ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuklarının ihtiyaç ve isteklerini karşılamak konusunda genellikle sorunlar yaşamalarının, izin verici ve istekleri karşılamaya yönelik bir tavır olumlu bir tutum olarak algılamalarına etki ettiği düşünülebilir. Çalışmanın nitel aşamasında katılımcı ifadeleri gözden geçirildiğinde annelerin çocuklarına karşı benimsedikleri izin verici tutumu olumlu olarak tanımlamaları dikkati çekmektedir.

Araştırma kapsamında ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları umut ve iyimserlik düzeyleri ile ilişkisi bağlamında da ele alınmıştır. Umut ve iyimserlik psikolojik sağlık açısından koruyucu faktörler olarak değerlendirilmektedir(Gizir, 2007). Umut kişi için gelecekte yaşayabileceği problemlere ve riskli durumlara karşı tampon görevi edinerek psikolojik sağlık için koruyucu bir faktördür (Oktan, 2012). İyimserlik ise hayata karşı pozitif bakma, geleceğe dair olumlu beklentilere sahip olmak psikolojik sağlık üzerinde bireysel koruyucu faktörler olarak ifade edilmektedir (Gizir, 2007). Buradan hareketle umut ve iyimserlik düzeyleri daha yüksek olan annelerin aynı zamanda psikolojik sağlıklarının da daha yüksek olması ve çocuklarına yönelik daha olumlu çocuk yetiştirme tutumları sergilemeleri beklenebilir. Bu bağlamda anneler çocuklarının ihtiyaçlarını daha iyi gözetebilir, çocuklarına ilgi ve sevgilerini daha uygun şekilde ifade edebilirler. Araştırmadan elde edilen bulgular ekonomik yetersizlikleri olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile umut ve iyimserlikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Çalışmanın nicel verileri değerlendirildiğinde demokratik çocuk yetiştirme tutumu ve iyimserlik arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki, benzer şekilde demokratik çocuk yetiştirme tutumu ve umut arasında da pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Diğer yandan, otoriter çocuk yetiştirme tutumu ile iyimserlik ve umut arasında ise negatif yönde ve yüksek

düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Nitel veriler değerlendirildiğinde de ebeveynlik tutumu açısından belirlenen *çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, bakım verme, duygular, çocuklarla ilişkiler, disiplin ve kurallar, ebeveynliğe bakış açısı* temalarına ilişkin olumlu ifadeleri olan katılımcıların, umut ve iyimserlik ile ilgili *geleceğe dönük amaçlar belirleyebilme, amaçlara yönelik tutumlar, amaçlarının içeriği, amaçlara ulaşabilmeleri, iyimserlik algısı ve iyimserlik kaynakları* temalarında olumlu ve destekleyici ifadeler kullandıkları görülmüştür.

Araştırmanın nicel ve nitel bulguları birlikte değerlendirildiğinde ekonomik yetersizlikleri olan annelerin çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri çocuk yetiştirme tutumları ile, umut ve iyimserlikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Demokratik çocuk yetiştirme tutumuna sahip olan annelerin iyimserlik ve umut düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmanın nitel bulguları incelendiğinde, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayabilen, çocuklarına yeterli ve gerekli bakımı sağlayabilen, çocuklarına yönelik olumlu duygular besleyen, çocuklarıyla nitelikli ilişkiler kurabilen, kararında kurallarla evde disiplin oluşturabilen ve ebeveynliğine ilişkin olumlu bakış açısı benimsediğini ifade eden katılımcıların yaşamdaki zorluklarla karşılaştıklarında çözüm yolu bulabildikleri ve bunlara ilişkin destekleyici-geliştirici tutumlar benimseyebildikleri, geleceğe ilişkin ulaşılabilir amaçlar benimseyip amaçları uğruna çaba gösterdikleri, iyimser bakış açısı benimseyebildikleri görülmüştür. Alanyazında yapılan çalışmalarda da benzer şekilde demokratik çocuk yetiştirme tutumu ile ilişkili değişkenlerin umut düzeyini anlamlı olarak yordadığı görülmektedir. Karababa (2018)'nin erken ergenlik döneminde olan çocuklar ve ebeveynleri ile yaptığı araştırmada ebeveynlik stilleri ve umut arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucunda umut ve olumlu ebeveynlik tarzları arasında pozitif- anlamlı ilişkili olduğu; olumsuz ebeveynlik tarzları ile negatif anlamlı yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Sarı-Cenk (2008)'in ergenlerin çocuk yetiştirme tutumları ile iyimserlik arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada, anne ve babalarının yaklaşımlarını daha olumlu, destekleyici, demokratik algılayan bireylerin iyimserlik düzeyleri otoriter ve ilgisiz olarak algılayanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, araştırmadan elde edilen, ebeveynlik tutumları ile umut ve iyimserlik arasındaki ilişkilere dair elde edilen bulguların alanyazındaki araştırmalarla paralellik gösterdiği söylenebilir.

5.1. Sonuç ve Öneriler

Ekonomik yetersizliği olan annelerle yürütülen bu araştırmanın sonuçları, ebeveynlik tutumlarının, psikolojik sağlamlık, umut ve iyimserlik düzeyleri ile ilişkili olduğunu

göstermiştir. Ekonomik yetersizlik, çocuk yetiştirme tutumları açısından olumsuz bir faktör olarak değerlendirilmekle birlikte, araştırma bulgularından hareketle psikolojik sağlamlığı yüksek olan, umutlu ve iyimser annelerin ekonomik yetersizliklerine karşın görece olumlu çocuk yetiştirme tutumları sergileyebildikleri anlaşılmaktadır. Çalışmanın nitel bulguları yaşamdaki zorluklar karşısında olumlu/yapıcı bakış açısına sahip olan ve bu zorluklara yönelik alternatif çözüm yolları geliştirebilen, sosyal destek kaynakları bulunan, iyimserlik algısı yüksek olan ve geleceğe dair ulaşılabilir amaçlar belirleyebilen annelerin, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak, çocukları ile sağlıklı ilişkiler kurmak, çocuklarına olumlu duygular beslemek, disiplin ve kurallar konusunda kararlı bir tutum sergilemek bakımından daha yeterli bir ebeveynlik sergiledikleri söylenebilir.

5.1.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

Sonuçlar ışığında uygulamacılara yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet Modeli ile desteklemekte olduğu ekonomik yoksunluk yaşayan ve genellikle tek ebeveynli ailelerin üyesi olan annelerin niteliklerini arttırmak adına çeşitli önlemler alması önerilmektedir. Özellikle psikolojik sağlamlıklarının korunması ve güçlendirilmesi için destekleyici programlara ihtiyaç duyulmaktadır.
2. Annelerin yaşamdaki zorlukla mücadele edebilme yeteneklerinin doğrudan çocuklarına yönelik tutumlarını etkilediği bulgusuna istinaden yaşamsal becerilerini güçlendirmek adına baş etme becerilerini, sorun çözme becerilerini ve stres yönetimini geliştirecek seminerler ve bilgilendirme çalışmaları yürütülebilir.
3. Annelerin daha olumlu ebeveynlik tutumu benimsemeleri adına odak grup çalışmaları, sorun çözme, yaşam becerilerinin artırılması adına Psikoeğitim programı belirleyerek grup çalışmalarının yapılması sağlanabilir.
4. Kişilerin sosyal desteğini arttırmak ve benzer yaşam tecrübelerini paylaşabilecekleri paylaşım etkinlikleri, sosyal ve fiziksel aktivitelere fırsat yaratılması sağlanabilir.
5. Çalışmada katkı sağlayan annelerin eğitim seviyelerinin genellikle düşük olduğu olumlu ebeveynlik tutumu benimseyenlerin eğitim seviyelerinin nispeten daha yüksek olduğu bulgularına istinaden kişilerin eğitim

seviyelerinin arttırılması yönünde çalışmalar için farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaratılabilir.

5.1.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Sonuçlar ışığında araştırmacılara yönelik olarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Ekonomik yetersizliği olan annelerin psikolojik sağlamlıklarını, umut ve iyimserlik düzeylerini arttırmaya yönelik deneysel araştırmalar yürütülebilir.
2. Ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkili olabilecek karakter güçleri, problem çözme becerileri, duygu düzenleme gibi farklı değişkenlere yer verilen araştırmalara yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akkoyun, M. (2002). The relationships of physical exercise, optimism and health locus of control. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, D. (2009). *Öğrenilmiş iyimserlik eğitim programının 9. ve 10. sınıf öğrencileri iyimserlik düzeylerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimserlik, sağlık sorunları ve akademik başarı ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 2 – 9.
- Aldemir, E. (2018). Çocukluk çağı travması ve psikolojik dayanıklılığın alkol kullanım bozukluğu klinik görünümüne etkisi.(Yayımlanmamış doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 532460)
- Almeida, A., Abreu-Lima, I., Cruz, O., Gaspar, M. F., Brandău, T., Alarcău, M., Santos, M. R., and Machado, J.C. (2012). Parent Education Interventions: Results from A National Study in Portugal. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(1), 135-149.
- Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimserlik, sağlık sorunları ve akademik başarı ilişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 2 – 9.
- Bağatarhan, T (2012). Ebeveyn Eğitim Programının Annelerin Ebeveynlik Öz-Yeterliklerine Etkisi.(Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Balat, G. U. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 32 (143), 89-99.
- Baltacı, A. (2017). Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)* Cilt 3, Sayı 1, Sayfa 1-15
- Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104–114.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.

- Belsky, J., (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55, 83-96. DOI:10.2307/1129836.
- Brissette, I., Scheier, M. F. ve Carver, C. S. (2002). The role of optimism in social network development, coping, and psychological adjustment during a life transition. [Çevrimiçi sürüm]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82 (1), 102 – 111.
- Carver, M. F. ve Scheier, C. S. (1990). Origins and functions of positive and negative affect: A control-process view. [Çevrimiçi sürüm]. *Psychological Review*, 97 (1), 19 – 35.
- Coleman, J., ve Hagell, A. (2007). Nature of risk and resilience in adolescent. İçinde Coleman and Hagell (Ed) *Adolescence, risk and resilience against the odds* (ss. 1-17). U.K: John Willey & Sons Ltd. (Ebook). . <https://books.google.com.tr> adresinden elde edildi.
- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2020). *Karma yöntem araştırmaları: Tasarımı ve yürütülmesi* (2. Baskı). Ankara: Anı.
- Çağdaş, A. (2012). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara : Eğiten Kitap.
- Çalık, E. (2008). *İlköğretim öğrencilerinin iyimserlik düzeylerinin ve okula ilişkin algılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetrez İşcan, G. ve Malkoç, A. (2017) Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Umut Düzeylerinin Başa Çıkma Yeterliği ve Yılmazlık Açısından İncelenmesi, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2017, Cilt 7, Sayı 1, 120-127
- Çiftçi, M. (2020). *Özel Yetenekli Çocukların Anne-Babalarına Yönelik Geliştirilen Psiko-Eğitim Programının Akılcı Olmayan İnançlar, Psikolojik Sağlamlık Ve Ebeveyn Stresi Üzerindeki Etkisi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Daco, P. (1989). *Çağdaş psikolojinin olağanüstü başarıları* (çev. Gürün, A.). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- Darling, N., Steinberg, L.: (1993) Parenting style as context: Integrative model, Psychological Bulletin, 113, no 3 487-496.
- Demiriz, S. & Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 15 (1), 105-122.
- Dirik, G., Sertel, P. ve Kartal, M. (2011). Fibromyalji Sendromlu Hastaların Yaşadıkları Psikolojik Sıkıntılar ile Sosyal Destek, Öz Yeterlik ve Yeti Yitimi İlişkisi. Düzce Tıp Dergisi. 13(1), 45-52.
- Donat, R. (2018). Erişkin bağlanma biçimi ve çocukluk çağı travması ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 515362)
- Earvolino-Ramirez, M. (2007). Resilience: A concept analysis. Nursing Forum, 42 (2), 73-82.
- Erdoğan, H. (2014). Ortaokula devam eden 11 – 12 yaş grubu çocukların çatışma çözme davranışları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Erginbay, Ş. (2014). Ortaokul 5. ve 8. sınıflarda algılanan anne baba tutumları ve ailelerin çocuk yetiştirme stillerinin akademik başarıya etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergün Başak. B. (2012). *Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz duyarlılık, sosyal bağlılık ve iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. (Doktora Tezi), Anadolu üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). *Ergen öznel iyi oluşunun öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(37), 170-181.
- Finger, S. (1998). A happy state of mind: A history of mild elation, denial of disability, optimism and laughing in multiple sclerosis. [Çevrimiçi sürüm]. Archives of Neurology, 55 (2), 241 – 250.
- Frankl, V. E. (2000). *İnsanın anlam arayışı* (7.basım). (çev. S. Budak). Ankara: Öteki.
- Garnezy, N. (1991). Resilience and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty. The American Behavioral Scientist, 34(4), 416-430.

- Gençoğlu, C. (2006). *Üniversite öğrencilerinin iyimserlik düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Gençoğlu, C. (2012). *Duygu odaklı terapiye dayalı duygusal farkındalık eğitiminin iyimserlik düzeylerine etkisi*. Doktora tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Gillham, J. E., Reivich, K. J., Jaycox, L. H., & Seligman, M. E. (1995). Prevention of depressive symptoms in schoolchildren: Two-year follow-up. *Psychological science*, 343-351.
- Gillham J. ve Reivich, K. (2004). Cultivating optimism in childhood and adolescence. [Çevrimiçi sürüm]. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, 146 – 163 .
- Gizir, C.A. (2007). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3.28, 113-128
- Goleman, D. (2000). *Duygusal zekâ* (16. basım) (çev. B. Seçkin-Yüksel). İstanbul: Varlık/Bilim.
- Gökçe, F. (2013). 5-6 yaş çocukların sosyal-duygusal uyumları ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana).
- Gökmen, D. (2009). *Kadın Sığınma Evinde Yaşayan şiddet görmüş Kadınlar ile Eşiyle Birlikte Yaşayan şiddet Görmüş Kadınlar Arasındaki Psikolojik Dayanıklılık ve Bağlanma Durumlarının Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güloğlu, B., Kararımak, Ö. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı Ve Psikolojik Sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2).
- Günalp, A. (2007). Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Öz güven Duygusunun Gelişimine Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Güngör, A. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Toplumsal ve Duygusal Gelişim. Anı Yayıncılık, Ankara.

Gürkan, U. (2006). Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Henderson, N. ve Milstein, M. M. (1996). Resiliency in schools: Making it happen for students and educators. Thousand Oaks, California: Corwin Pres. <https://books.google.com.tr> adresinden elde edildi.

Hunter, A.J. (2001). A cross-cultural comparison of resilience in adolescents. Journal of Pediatric Nursing, 16(3), 172-179.

Jabeen, F., ve Anis-ul-Haque, M. (2013). Parenting Styles as Predictors of Emotion Regulation Among Adolescents. Pakistan Journal of Psychological Research, 28(1), 85-105.

Joseph, J. M. (1994). The resilient child: Preparing today's youth for tomorrow's world. Cambridge: Perseus.

Kalafatoğlu, M. R. (2017). *8. sınıf öğrencilerinin bazı ailesel değişkenler ile algılanan ana baba tutumlarının iyimserlik düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Karababa, A. (2018). *Ön ergenlerin umut düzeylerinin ebeveynlik stilleri açısından incelenmesi*. Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 1(1), 48-64.

Karaduman, D. (2012). İlköğretim 1.kademe 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kararımak, Ö. (2007). Deprem yaşamış bireylerde psikolojik sağlamlığa etki eden kişisel faktörlerin incelenmesi: bir model test etme çalışması. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 217825).

Kararımak Ö. Siviş-Çetinkaya R. Benlik saygısının ve kontrol odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Bir model test etme çalışması. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildirileri: 1-3 Mart 2009, İzmir, 2009.

Kararımak, Ö. ve Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi , 4(35), 30-43.

- Kaya, M. (1997). Ailede anne baba tutumlarının çocuğun kişilik ve benlik gelişimindeki rolü. O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9, 193-204.
- Kaya, İ. (2015). Ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile davranış problemleri ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişkinin incelenmesinde otomatik düşünceler ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 417609).
- Kemer, G. ve Atik, G. (2005) Kırsal ve İl Merkezinde Yaşayan Lise Öğrencilerinin Umut Düzeylerinin Aileden Algılanan Sosyal Destek Düzeyine Göre Karşılaştırılması. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl : 2005, Sayı 21, Sayfa : 161-168
- Kıvırcık, C. (2019) Algılanan Anne-Baba Ebeveynlik Stillerinin Çocuk yetiştirme tutumları İle İlişkisinde Kırılgan Narsisizmin Aracı Rolünün İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi
- Konukbay, D. (2005), Engelli Çocuk Ebeveynlerinin Umutsuzluk Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Genelkurmay Başkanlığı, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.14.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınevi, 1.Baskı.
- Kuzgun, Y. (1991). Ana Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi. Aile Yazılar, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Lee, K.S., Kim, S. H. (2012). Socioeconomic Background Maternal Parenting Style And The Language Ability of Five- And Six-Year-Old Children. Social Behavior and Personaliy. 40(5), 767-782.
- Lowell, E. P., Tonnsen, B. L., Bailey, D. B., & Roberts, J. E. (2017). The effects of optimism, religion, and hope on mood and anxiety disorders in women with the FMR1 premutation. Journal of Intellectual Disability Research, 61(10), 916-927. doi: 10.1111/jir.12409
- Luthar, S.S., Cichetti, D., Becker, B. (2000). The Construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. Child Development, 71(3), 543-562.
- Luthar, S. S., Lyman, E. L. ve Crossman, E. J. (2014). Resilience and positive psychology. M.

- Lewis ve K. D. Rudolph (Ed.), Handbook of developmental psychopathology içinde (s. 125-140). US: Springer.
- Maccoby, E., ve Martin, J. A. (1983). Socialization in The Context of Family: Parent-Child Interaction. E. M. Hetherington ve P. H. Mussen, (Ed.), Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development (4. baskı) içinde (1-101). New York: Wiley.
- Masten, A. S., Best, K. M. ve Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. Development and Psychopathology, 2(4), 425-444
- Masten, A. S. and Reed, M.G.J. (2002). Resilience in development. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), Handbook of positive psychology (pp. 74-88). New York: Oxford University Press.
- Masten A. S. (2014a). Global perspectives on resilience in children and youth. Child, 85, 6–20.
- Mete, C., (2017) İzmir’de Yaşayan Roman Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının Algılanan Sosyal Destek, Mizah Kullanımı ve Sosyal Bağlılık Düzeylerine Göre İncelenmesi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Oktan, V. (2012). Hope as a moderator in the development of psychological resilience. Journal of Human Sciences, 9(2), 1691-1701.
- Okutan, H. (2016). *Zihin engelli çocuğa sahip ebeveynlerin yaşam doyumlarının iyimserlik ve psikolojik belirti düzeyleri açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Öz, F. ve Bahadır-Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: Psikolojik sağlamlık. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 82-89.
- Özcan, B. (2005). Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması. YÖK Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. (Tez no: 204978).

- Özer, B.U. ve Tezer, E. (2010). Umut ve olumlu-olumsuz duygular arasındaki ilişkiler. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 81–86.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(4), 566-589.
- Pallant, J.(2015) SPSS Kullanma Kılavuzu:SPSS ile Adım Adım Veri Analizi (1. Baskı). Ankara: Anı
- Parmaksız, İ. (2011). *Öğretmen adaylarının benlik saygısı düzeylerine göre iyimserlikve stresle başa çıkma tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Richardson, G. E., Neiger, B., Jensen, S. ve Kumpfer, K. (1990). The resiliency model. Health Education, 21(6), 33-39
- Rim, Y. (1990). Optimism and coping styles. Personality and Individual Differences, 11 (1), 89-90.
- Robinson, C. C., Mandleco, B., Olsen, S. F., ve Hart, C. H. (1995). Authoritative, Authoritarian, and Permissive Parenting Practices: Development of A New Measure. Psychological Reports, 77(3), 819-830
- Sağır, D. (2016). Ergenlerin sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının anne baba tutumlarıyla ilişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atlı, S., ve Şahin, B. K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne- Baba Tutumları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 972- 991
- Sampson, R. J., Morenoff, J. D., & Earls, F. (1999). Beyond social capital: Spatial dynamics of collective efficacy for children. *American Sociological Review*, 64(5), 633–660. <https://doi.org/10.2307/2657367>
- Sarı-Cenk, D. (2008). Ergenlerde anne baba tutumları, cinsiyet ve akademik başarının iyimserlik ile ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Sarıkaya, A. (2015). 14-18 yaş arası ergenlerin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 414642).

- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1992). Effects of optimism on psychological and physical well-being: Theoretical overview and empirical update. *Cognitive therapy and research*, 16(2), 201-228. doi: 0147-5916/92/0400-0201\$06.50/0
- Scheier, M. F., Carver, S. C. ve Bridges, M. W. (1994). Distinguishing optimism from neuroticism (and trait anxiety, self-mastery and self-esteem): A reevaluation of the life orientation test. [Çevrimiçi sürüm]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (6), 1063 – 1078.
- Scheier, M. F. and Carver, C. S. (2003). Self-Regulatory Processes and Responses to Health Threats: Effects of Optimism on Well-Being. In J. Suls and K. Wallston (Eds.), *Social psychological foundations of health*, 395-428
- Seligman, M. E. (2000). Optimism, pessimism, and mortality. In *Mayo Clinic Proceedings*, 75(2), 133-134.
- Seligman, M. and Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology an introduction. *American Psychological Association*, 55 (1), 5-14.
- Shorey, H. S., Snyder, C. R., Rand, K. L., Hockemeyer, J. R. and Feldman, D. B. (2002). Somewhere over the rainbow: Hope theory weathers its first decade. *Psychological Inquiry*, 13(4), 322-331.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). Farklı Risk Gruplarındaki Ergenlerin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13(4), 249–275.
- Şahin, D. (2014). Öğretmenlerin öz duyarlıklarının psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Şimşek, E.U. (2003). Bilişsel davranışçı yaklaşımla ve rol değiştirme tekniğiyle bütünleştirilmiş film terapisi uygulamasının işlevsel olmayan düşüncelere ve iyimserliğe etkisi. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Tabachnick and Fidell, 2013 B.G. Tabachnick, L.S. Fidell Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston (2013)
- Tarhan, S. ve Bacanlı, H. (2015) Sürekli Umut Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2015, 3(1), 1-14
- TDK. (2021). <http://www.tdk.gov.tr>
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücünün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 297-306.
- Tezel Şahin, İ. Özyürek (2008), Okul Öncesi Dönem 5-6 Yaş Çocuğuna Sahip Anne ve Babanın Çocuklarına Karşı Tutumlarının incelenmesi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*.
- Tümlü, G.Ü. ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Türküm, S. (2000). Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 1-16
- Türküm, S. (1999). *Stresle Başa Çıkma ve İyimserlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Üstündağ-Budak, Meltem., Mocan Aydın, Gül. (2005). The role of personelity factors in predicting the reported physical health symptoms of turkish college students. *Adolescence*, 40 (159), 559-572.
- Wagnild GM, Young HM (1993) Development and Psychometric Evaluation of the Resilience Scale. *J Nurs Meas*, 1:165-178.
- Weiten, W., Hammer, Y.E., Dunn, S.D. (2016). Psikoloji ve Çağdaş Yaşam İnsan Uyumu (çev.: E. İkiz). Ankara : Nobel Yayıncılık.
- Wexler, L. M., DiFluvio, G. ve Burke, T. K. (2009). Resilience and Marginalized Youth: Making a Case For Personal and Collective Meaning-Making as Part of Resilience Research in Public Health. *Social Science & Medicine*, 69(4), 565-570.

- Yaman, B. (2018). Çocuk yetiştirme tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü (Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bölümü.
- Yalçın, F., Türnüklü, A. (2011). Algılanan Ana-Baba Davranışları ile Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişki. E-Journal of New World Science Academy. 6(1), 717-735.
- Yalım, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinin uyumu: Psikolojik sağlamlık, başa çıkma, iyimserlik ve cinsiyetin rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yavuzer, H. (2001). Yaygın ana-baba tutumları, ana-baba okulu (9. Basım). Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). Okul Çağı Çocuğu. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). Anne-Baba ve Çocuk. (18. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (2000). Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmazer, Y. (2007). Anne baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Yörükoğlu, A. (1990). Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar. İstanbul: Özgür Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Öğrenci Özgeçmişi

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Pınar ARSLAN		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı			
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Ege Üniversitesi	Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	2011-2016
Tez Başlığı	Ekonomik Yetersizliği Olan Annelerin Çocuk yetiştirme tutumları ile Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi		
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Aslı UZ BAŞ		
Akademik Eserler			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

Ek 2. Uygulama İzinleri

T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-E.637394
Kontu : Veri Toplama (Pınar ARSLAN)

07.03.2019

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : İzmir Valiliği Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün 11/01/2019 tarihli ve 102993 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yüksek lisans programı öğrencisi Pınar ARSLAN'ın "Ekonomik Yetersizliği olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Psikolojik Sağlamlık, Umud ve İyimserlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" konulu araştırması kapsamında Bayraklı İzmir Cahide Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğünde çocukları için 2018/2019 yılları arasında SED yardımı alan annelere anket uygulayabilme talebi Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 25/01/2019 tarihli ve 223143 sayılı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 04/03/2019 tarihli ve 587201 sayılı yazıları ile olumlu değerlendirilmiştir.

Söz konusu talep Bakan Yardımcılığı Makamının 07/03/2019 tarihli ve E.620239 sayılı Oluru ile uygun görülmüştür.

Talebin uygun görüldüğüne dair Bakan Yardımcılığı Makam Oluru ekte sunulmuştur. Bilgilerinize arz, gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Salih BOZKURT

Bakan a.

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

Ek : Onay (2 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

İZMİR VALİLİĞİNE

(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü)

Bilgi:

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Seval ÇETİN
Sosyal Çalışmacı
Telefon No: (312) 705 57 22

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü

Sayı : 64338141-604.01.01[604.01.01]-E.737216

19.03.2019

Konu : Araştırma Çalışması (Pınar ARSLAN)

BAYRAKLI KAYMAKAMLIĞINA
(Bayraklı Cahide- Ahmet Dalyanoğlu Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü)

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı öğrencisi Pınar ARSLAN'ın "**Ekonomik Yetersizliği Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlik Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi**" konulu çalışmasını müdürlüğünüzde uygulayabilmesine dair Bakan Yardımcılığı Makamından alınan Onay yazısı ekte yer almaktadır. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Derya TULU
İl Müdürü a.
İl Müdür Yardımcısı V.

Ek : Onay (2 sayfa)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.

T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE
SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI

Gazi Bulvarı No: 97 Çankaya Konak/İzmir
(232)446 33 52
(232)441 53 05

Bilgi için: Kader TORAK
Öğretmen

Ek3: Etik İzin

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YÖNETİM KURULU KARARI

TOPLANTI TARİHİ
SAYI

: 26/07/2018
: 20

KARAR-2-:

116) Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı 2017950009 numaralı öğrencisi Pınar ARSLAN için tez başlığı önerisine ilişkin, Anabilim Dalı Başkanlığının 02/05/2018 tarihli ve 37367808/399-150 sayılı yazısı ile ekleri incelendi.

Görüşmeler sonunda;

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı 2017950009 numaralı öğrencisi Pınar ARSLAN'ın tez danışmanı Prof.Dr.Aslı UZ BAŞ ile öğrenci tarafından belirlenen ve Anabilim Dalı Başkanlığınca önerilen tez başlığının, aşağıdaki şekilde kabul edilmesine,
2018-2019 öğretim yılı güz yarıyılı başından itibaren her yarıyıl tez çalışmasına ve tez danışmanınca açılan uzmanlık alanı dersine kayıt yaptırmasına,
kararın Anabilim Dalı Başkanlığına, tez danışmanına ve öğrenciye bildirilmesine bulunanların oy birliği ile karar verildi.

Tez Başlığı: Ekonomik Yetersizliği Olan Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Psikolojik Sağlamlık, Umut ve İyimserlikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

İngilizcesi: The Investigation of the Relationship Between Child Rearing Attitudes and Resilience, Hope and Optimism Among Economically Disadvantaged Mothers

(İMZA) Doç.Dr. Bahar BARAN (ÜYE)	(İMZA) Prof.Dr.Süha YILMAZ (BAŞKAN)	(İMZA) Doç.Dr. Suat TÜRKOGUZ (ÜYE)
(KATILMADI) Prof.Dr.Ali AKSU (ÜYE)	(İMZA) Doç.Dr.Erdal ASLAN (ÜYE)	(İMZA) Dr.Öğr.Üyesi Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ (ÜYE)

ASLI GİBİDİR

Aysun TEKİN
Enstitü Sekreter Vekili

Uğur Mumcu Cad. 135 Sk. No:5 35380 Buca/İZMİR

Telefon: +90(232)440 09 08 – 440 09 11 **Faks:** +90 (232) 420 60 45

e-posta: egitimbil.kurul@deu.edu.tr **İnternet Adresi:** <http://ebe.deu.edu.tr/>

Ek 4:Ölçme Araçlarının Uygulanma İzinleri

Re: Ebeveyn Tutum ölçeği Hakkında

Gül Şendil

22.04.2018 Paz 03:26

Kime: Pınar Arslan

3 ek (439 KB)

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ).doc; ETÖ makale yazılar 08.pdf; ETÖ.xls;

Pınar ölçeği yolladım mı hatırlayamadım. Yine ekte yolladım..

Prof. Dr. Gül Şendil

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü Gelişim Psikolojisi Anabilim Dalı Başkanı

0212 455 57 00 /15789

21 Nisan 2018 21:45 tarihinde Pınar Arslan

vazdı:

Kimden: Nejat Basım

Gönderilme: 20 Nisan 2018 Cuma 13:06

Kime: .

Konu: yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği

Merhaba. Mesajınızı bu adresimden yanıtlıyorum. Ölçeği tabii ki kullanabilirsiniz. Ölçeğin yer aldığı makaleyi, makalenin sonunda yer alan ölçeğin word ortamındaki halini (kopyalayıp yapıştırması kolay olur) ve değerlendirme esaslarını içeren bilgi notunu ekte gönderiyorum. Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.

Nejat

Prof. Dr. H. Nejat Basım
Başkent Üniversitesi İİBF. Dekanı
Bağlıca Kampüsü Fekişehir Yolu 20. Km. Bağlıca 06810 ANKARA
Tel: 3
e-posta: 11
e-posta: 11

Re: Sürekli Umut Ölçeği Hakkında

Sinem Tarhan

25.04.2018 Çar 12:05

Kime: Pinar Arslan

Pinar merhaba,

sürekli umut ölçeğini yüksek lisans tez çalışmada kullanabilirsin. araştırmanın alanyazına önemli katkılar sağlayacağını düşünüyorum, başarılar diliyorum

21 Nisan 2018 21:26 tarihinde Pinar Arslan yazdı:

Sinem Hocam Merhaba;

Dokuz Eylül Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü Yüksek Lisans programında öğrenciyim. Prof Dr. Aslı Uz Baş danışmanlığında çalışmayı planladığım tez içeriğinde Ekonomik yetersizliği olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında yordayıcılardan biri olarak umut bakmayı planlıyorum. Çalışma için uyarlama çalışmasını yaptığınız Sürekli Umut Ölçeği uygun gibi görünüyor

Çalışma için ölçeğinizi kullanabilir miyim ?

Kimden: Esin Tezer
Gönderilme: 23 Nisan 2018 Pazartesi 12:51
Kime: 'Pınar Arslan'
Konu: RE: Yaşam Yönelimi Ölçeği Hakkında

Sayın Pınar Arslan,

Tez çalışmanızda kullanmak üzere talep ettiğiniz Yaşam Yönelimi Testi ve ölçek ile ilgili bilgileri ekte gönderiyorum.

Başarılar dilerim.

Prof. Dr. Esin Tezer
ODTÜ Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

From: Pınar Arslan [mailto:.....@.....]
Sent: Saturday, April 21, 2018 9:35 PM
To:
Subject: yaşam Yönelimi Ölçeği Hakkında

